

נְדָמָה לָהֶן בְּהַר

ליקוט מתוך שיחות בדרכי העליה בתורה

ניתן להשיג

את הספר דברי חזוק והדרכה
ואת החוברות בכתובות דלהלן

זכרון יעקב : רח' הזית 2 משפ' גריינימן

בני ברק : רח' חידושי הרי"מ 3 קומה ב'

ירושלים : בטל' 0533-14-7720

לכתובות נוספות : ניתן לשמוע בתא קולי 05832-19-695

052-718-3997

תוכן ענינים

חלק א - כיצד לשמור על העליה

הללו בוכין והללו בוכין ..... א

א. כיצד משמרים את המצב הטוב ..... ג

לא להרשות לעצמו הפסקה בעלייה / עיקר הנסיון הוא לפני ההכרעה / אין המלחמה מלחמת עולם / המחשת הדברים / לא להתאכזב משאיפות – ולא למדוד הצלחה ביחס לאחרים / ההתחלות קשות – הקושי רק בהתחלה / להתרגל לבקש / להתפלל באופן פרטי / לסדר כל העניינים על ידי תפילה

ב. כח התורה למנוע את תחלואי הנפש ..... יב

התביעה על האדם לשנות את טבעו על ידי התורה / תבלין שנותן טעם כיצד ליהנות באמת / רטייה שכל זמן שקיימת אין צריך לכלום / שאור שבעיסה – היצר אינו פגם / למלאות ליבו בחכמה

ג. הנפילות הקטנות שלא מורגשות הם עיקר הנפילה ..... יט

עיקר המלחמה בדברים שנראים של מזה בכך / המכשול העיקרי בדרך העליה / הלימוד בימי שישי ושבת קודש

ד. למה לא כולם מצליחים ..... כה

השפעה של משפט אחד / אין לו חלק לעולם הבא / השפעה על הסובבים / ההרגל במעשים קלים / לשמור על הלילה / סיבת הנפילה – חוסר זהירות מהביטולים הקטנים / נסיונות המבינים

ה. קנייני התורה ..... מ

עריכת שפתיים / לכפות עצמו לומר בפיו / לשמוח בעליית חבירו / התקדמות בתורה היא רק עם השתעבדות לעול מלכות שמים / סיכום הדברים

חלק ב - המכשולות המדומים בדרכו של בן עליה

א. היצר – ליסטים שפוף ובקל אפשר לנצחו ..... מה

ב. שלא לבנות החיים על פי טעויות ..... מז

אמתלאות שונות / סתירות מיניה וביה / מה שנדמה שיש סיבות המעכבות את התמדת הלימוד

- ג. המכשולות המדומים ..... נג
אין שום סיבה להרשות לעצמו להחלש רק בגלל שיש מי שאשם בכך /
לקלקל אוצרות המלך, בגלל פרוטות?! / להשיג רווחים / הזכות שבהרגשה
שאינה טובה / יאוש שלא מדעת / הקשיים שבלימוד הם מעיקר דרך התורה
- ד. נקודות מעשיות ..... נט
להתחזק נגד הבעות תמיהה של אחרים / לשמוח בתורה בטהרה בלא
כבוד / הסתכלות כללית / לדאוג לאחרים
- ה. כל אחד "עד" בעצמו על מטרתו בעולמו ..... סא
להכיר תכונותיו ולעשות גדרים בהתאם / האדם יכול לראות מעצמו את כל
סוד העולם
- ו. חכמת העצלן ..... סד
לחפש ולחקור את הטעויות שמחמת העצלות
- ז. סיכום הדברים ..... סז

חלק א ביצד לשמור על העליה

הללו בוכין והללו בוכין

כתוב בגמרא שלעתיד לבא כולם בוכים, הללו מהתרגשות של שמחה והללו מתוך צער.

סוכה נ"ב א' "דרש רבי יהודה לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין, והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים, היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה, ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמהם, שנאמר "כֹּה אָמַר ד' צב' כִּי יִפְּלֹא בְּעֵינַי שְׂאֲרִית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם בְּעֵינַי יִפְּלֹא נָאֻם ד' צב'".

ולכאורה צריך ביאור כיצד יתכן שלכל אחד הוא נדמה בהיפך הגמור, שתי הסתכלויות שונות כל כך על אותו הענין, מהי האמת, האם היצר הרע הוא כהר או כחוט השערה, והרי על שניהם כתוב שנדמה להם, והנה מבואר בגמרא שם שהיצר הרע בתחילה אין לו שום כח הוא כמו חוט של עכביש, שאפשר לנתקו ברגע אחד, "אמר רבי אסי יצר הרע, בתחילה דומה לחוט של בוכיא, ולבסוף דומה כעבותות העגלה, שנאמר "הוֹי מִשְׁכֵּי הָעֵזֶן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוֵא וְכַעֲבוֹת הָעֵגְלָה חֲטָאָה".

היצר הרע בקלות אפשר לנצחו, אבל יש מושג של הרגל שאדם שמרגיל את עצמו בעבירה, הוא מגדיל לעצמו את היצר הרע, וזהו נזק שאדם עושה לעצמו, ואז הוא נמצא בקושי גדול יותר, וזהו מה שכתוב "הוֹי מִשְׁכֵּי הָעֵזֶן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוֵא", מושכים עליהם עונות בכח היצר הרע הקלוש כחבלים של שוא ושקר, שאין בהם כח של ממש, אבל אחר כך כעבות העגלה חטאה, שעל ידי שהם משכו על עצמם את העון הוא

מתחזק בכח כחבלי העגלה החזקים שבכוחם למשוך את העגלה, והם נקראים 'עבות', כמו עבותות שבתורה בפרשת תרומה, וכן ענף עץ עבות, שקלוע כמין קליעה ודומה לְשִׁלְשֵׁלָתָהּ, אבל גם אחר שנמשך וגם כשהוא כבר בבעיה, הוא תמיד יכול להפסיק ברגע, אמנם כוחות הטומאה מושכים אותו, אבל הוא אף פעם לא מוגבל, אין מושג שאתה לא יכול!.

יש כוחות שמושכים אותו, אבל אין ביכולתם לעצור אותו, תמיד זה בידו, וכל אחד לפי הדרגא שלו נותנים לו את הכח להתמודד, אדם יותר גדול יש לו יצר הרע יותר גדול, "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו", כי בשביל להתמודד נותנים לו את המלחמה היכן שנמצא, ומאידך יש לו את כוחות הקדושה שסיגל לעצמו, באמת הוא כהר, אלא שהכוחות שסיגל לעצמו בשביל להגיע לדרגה זו, הם עוזרים לו שיצליח להלחם גם בהר, והרשעים מסתכלים על תחילת דרכם כאשר הוא היה כחוט השערה, איך לא יכולנו לכבוש אותו בתחילת דרכו....?.

אדם מסתכל על חבירו שמצליח להתמודד בקלות, וכואב למה לו עצמו יש קשיים, והאמת שזה בגלל הנסיונות שסיגל לעצמו, לכן יש יותר כוחות שמושכים אותו שלא לעשות מה שצריך לעשות, אבל תמיד יש לכל אחד אפשרות כחוט השערה להתנתק מהם ולחזור.

וכפי שכל אחד יודע, שיכול להחליט בכל רגע שירצה, שישב וילמד ואף אחד לא יעצור אותו, לא יעזרו כל מיני תירוצים של קשיים מדומים.

שוב שמענו מהרב זללה"ה שהשיב על הנדמה להם שזה באופן יחסי, כלומר שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, וממילא לצדיקים הוא כהר שלפי גדולתם אין להם שכר על שמתמודדים עם יצר הרע חלש, ונתנו לו כח בהתאם למצבם, והרשעים נתנו להם יצר הרע חלש בהתאם לכוחותם, ונמצא שבאמת לצדיקים הוא היה כהר, ולרשעים כחוט השערה

וכתוב בשם הגר"א שאמר ניכר נפלאות הבורא ית"ש שמחזיק ליצר הרע כמו קשור בחבל ואין מניחין אותו לשום אדם אלא כפי השיעור שיוכל האדם לשבור אותו, ע"כ, והנה היצה"ר הוא מלאך אלא שמצמצמין כחו כפי הרשות שניתן לו מן השמים.

א. כיצד משימרים את המצב הטוב

מתחילים את ה'אלול' באוירה טובה, כל אחד נכנס לתקופה טובה, ובטוח שתמיד יהיה כך, משתוקק ורוצה, מתמיד לומד וכותב, אבל אנו יודעים שהרבה חשבו כך, והנה לפעמים הסיבה היא משום שהאדם נתבע למה הוא לא ניצל כראוי את ההזדמנות, תובעים את האדם, כל כך הרבה עזרו לך מן השמים, אתה כבר יותר גדול, יש לך יותר כוחות, ראית את העזרה למה אתה לא מתמודד, וכעת שהוא כבר יותר גדול כבר יש לו גם יצר הרע יותר גדול, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו.

אבל הסיבה העיקרית שגורמת את הפסקת העלייה, היא שהאדם לא שם לב לשמור על עצמו כאשר הוא מרוצה... בתחילה אדם מרגיז יצר טוב על יצר הרע, לאחר תקופה שלא למד כל כך, הוא מתחזק במרץ, וכאשר היצר הטוב נרגע קצת, מרגיש שכבר אפשר לצאת קצת, לשמוע מה קורה בעולם.

אדם מתפלא על עצמו, מה קרה כל כך הייתי מרוצה וכו', האמת שלא קרה לו כלום, אלא בסך הכל הוא הרשה לעצמו, וירד המתח, - צריך ליזהר מהפריצות הקטנות, שהאדם מרשה לעצמו, כאשר הוא מרגיש טוב.

זה האדם, וזה חוזר על עצמו, בכל אחד, ובכל דור.

אי אפשר להבין את זה בדרכי הטבע, אבל זה האדם, יצר הרע הוא מלאך, והוא מנהל את העולם באותה הצורה, וכולם יודעים, ויחידים נשארים, אי אפשר להבין את זה, אבל זו המציאות, גם אחד שכבר יודע והרגיש והגיע לשמחת החיים בדרגה הכי גדולה, יכול להגיע מטה מטה.

אבל מי ששומר על המצב הטוב של ה"אלול" אפילו רק חצי שנה, כבר יצא מכלל סכנה, אבל כשהוא מתחיל מעט וחוזר מעט, אזי הוא מטפס ויורד מטפס ויורד, ולוקח לו זמן רב יותר להגיע לפיסגה.

המשל הוא אדם שמחליט לצום חצי יום או יום שלם קשה לו מאוד, אבל מי שמתרגל תקופה שלא לאכול, זה כבר לא קשה לו, זה כבר נעשה אצלו לטבע.

אמנם תקופה טובה איננה הולכת לאיבוד, גם אם היא נפסקה, אין שום דבר טוב שהולך לאיבוד, מי שלומד תקופה ונופל, בסוף גם הוא יגיע אל המטרה, אבל זו דרך קשה, אבל תקופה שנמשכת קובעת את האדם במצבו, מבלי להזדקק לנסיגות מחדש בכל התחלה חדשה.

לא להרשות לעצמו הפסקה בעלייה

מי שמעוניין לזכות לחיים מאושרים, לכבוש את נסיונות הילדות, עליו לשמור על מצב של עלייה משך תקופה, ולא להרשות לעצמו... מידי פעם נסיגה, כי מזה נופלים, זה מצנן את כח התורה שהולכת להופכו למלאך, וכמו שאמרנו, אדם יכול לצום יום יומיים אבל מי שמתרגל כמה חודשים לא לאכול כבר אין לו את הקושי בכך, והרי האוכל זהו רק דבר פרטי בטעם, סילוק פרט קטן בגשמיות, על אחת כמה וכמה בתורה, שזה כל תכלית האדם, אם ישמור על עצמו תקופה רצופה, הוא יצליח להתנתק, כבר לא יעניין אותו כל כך מה פלוני או אלמוני אמר, כי מה שיהיה חשוב לו זה לברר עוד כמה פרטים בסוגיא.

זה מה שיתבעו את האדם, האדם מרגיש הנה פלוני הכל הולך אצלו בקלות, ואכן נכון, אותו פלוני הולך לו בקלות משום שהוא הרגיל את עצמו בכך, עכשיו כבר קל לו, ויתכן גם שאותו פלוני הצליח דוקא משום שלא היה מספיק שנון ומוכשר מראש ולא היה לו נסיון כל כך להבין בעניינים אחרים, ולכן ישב ליד הגמרא ולמד, והוא זכה וכמו שהרבה תמימים זכו, וכמו שאמר מרן החזו"א זללה"ה שהבינוניים יש להם יותר סיכויים מבעלי הכשרונות.

בעלי הכשרונות יחידים נשארו מהם, כי בשביל שיהיו מעשיהם מרובים מחכמתם הם צריכים יותר מעשים, ובפועל בדרך כלל הם עושים פחות מעשים, כי קל להם להרגיש טוב בחברה הטובה, כי תמיד יש להם מה לומר, להקשות או לתרץ, הם לא צריכים לעמול בשביל כך, תמיד הוא אומר את הווארט הטוב, אבל הוא נשאר עם חכמתו המרובה ממעשיו, וזה לא נשאר לעולם.

להשתדל להגיע לכך שתהיה תקופה שנצליח להתנתק לגמרי, לשמור על כל דבר קטן, לא לזלזל בלשמוע קצת מה קורה ומה פלוני אמר, לא להרשות לעצמינו להיות קצת בעניינים, כי זה מה שהופך את האדם מאש למים.

וזהו חיסרון של בעלי הכשרונות, שהם מגיעים אל הידיעות בקלות יותר, ולא עמלו מספיק ולא נעשו חלק מן התורה, והם מרגישים טוב בחברה גם בלי להתאמץ, ואין מעשיו מרובים מחכמתו ביחס להתקדמות שלו כלפי עצמו וע"ז אמרו שאין חכמתו מתקיימת ורוח באה והופכת על פניו, ואמנם אם הם יעמלו יותר יגיעו לדרגות הרבה יותר גבוהות על ידי כשרונותיהם, אבל קיום החכמה הוא רק על ידי כך שמעשיו מרובים מחכמתו.

הרב זללה"ה היה רגיל לומר בשם מרן החזו"א זללה"ה שלבינונים יש יותר סכויים להצלחה, כיון שיש להם יותר נטיה לעמול, כי אין להם את הכוחות לבד בלי עמל, ומשום כך הם מגיעים יותר מהר למעשיו מרובים מחכמתו, שיותר מהר הם מגיעים להתמודדויות, ומצליחים על ידי זה להיות מושלמים יותר. - אמנם בעל כשרון שמצליח להתגבר על הקשיים, ושיהיו מעשיו מרובים מחכמתו, הרי כשרונו מסייע לו להתעלות יותר בזכות חכמתו.

וכשמתבוננים בחכמי הדורות רואים שגדולי הדורות לא נקבעו לפי הכשרונות, ויש הרבה מגדולי הדורות שלא היו בעלי כשרונות, וכל אחד לפי רמת ההתמסרות שלו הצליח, ואין צד השוה שבין כל גדולי הדורות, אלא כ"א לפי גודל ההתמסרות זכה יותר, וכן אמר הרב זללה"ה בשם מרן החזו"א זללה"ה שלא הכל הולך כפי מה שקיוו, שהיו הרבה שציפו מהם להיות מגדולי הדורות, ולבסוף לא יצאו כן, וביאור הדברים שהכל נקבע לפי המסירות ועד כמה מעשיו מרובים מחכמתו. - ואמנם היתה חכמתם מרובה ולכך ציפו מהם לגדולות, אבל כנגד זה הוצרכו למעשים מרובים יותר כדי שחכמתם תתקיים.

ולפעמים גם יש עוד גורם מעכב לצמיחת הבעלי כשרונות והיא האחריות על אחרים, שבגלל מעמדם מחמת כשרונותיהם לא נזהרים שלא לפגוע באחרים, וזה גורם לאחרים לרדת, שנרתעים מדבריו, וזה מפריע גדול בעליית האדם שבגללו יש אחרים שהם בירידה, וכמו שאמרו חז"ל שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם.

עיקר הנסיון הוא לפני ההכרעה

נבראנו לתוך מלחמה קשה, עם מלאך שמשדל אותנו לעשות מה שאיננו רוצים לעשות, ומידי יום המלחמה נטושה האם ללכת בדרך הטוב שאין טוב ממנו, ללמוד בהתמדה ולעבדו בכל לב, לרע שאין רע ממנו, להזניח את החיים על מסלולם, האדם הנתון בתוך המלחמה הזו עלול להתייאש, כיצד יוכל לעמוד במשך כל ימי חייו במלחמה קשה המתחדשת כל יום.

אבל האמת שזה לא מלחמת עולם! יש אפשרות לעבור את עיקר המלחמה!

עיקר המלחמה בקביעת מסלול החיים, אינו אלא בתחילה, כשהאדם בא להכנס לעול ההתמסרות לתורה, אז השטן מציב לפניו את כל כוחו, בכדי למנוע ממנו לקבוע את

חיינו בחיים של למעלה מן השמש, אבל לאחר שהצליח לעבור את ההתחלה, כבר הכריע את עיקר המלחמה.

המציאות היא כך, כל אחד מבני החבורה התחיל את ה"זמן" בהתלהבות של התחלה, עם כל הכח, עם כל הרצון, אבל רובא דרובא במשך הזמן נחלשים, מבלי סיבה מיוחדת, אחד בגלל שהרגיש במצב מידי טוב והרשה לעצמו..., ואחד בגלל שהרגיש חוסר הצלחה.

בחור שהצליח לעבור זמן "אחד" שלם בעלייה, כבר קבע את מושבו בין התלמידי חכמים שבדור, הוא כבר עבר בהצלחה את עיקר הקושי, את עיקר נקודת המשבר, וכשיודעים מראש שהקושי הגדול הזה הוא רק ענין של זמן מסויים ואחר כך עובר, הרבה יותר קל להתמודד ולהחזיק מעמד.

הדברים מבוארים בדברי הגר"א במשלי¹ שכל מעשה שאדם עושה, אם טוב ואם רע, נברא מלאך ששאיפתו שיעשה שוב את המעשה הזה, ולכך בדברים בטלים שהעבירה היא כל כך גדולה, לכך גם המלאך הרע שנברא ממנה הוא יותר גדול, ומסית את האדם לדבר עוד ועוד דברי סרק והבל.

כשאדם מצליח לקבוע את עצמו בחיים של התמדה בלימוד, של "עשה טוב", הוא ניצל מלגרות בעצמו את היצר של הבטלה, ולאידך הוא רוכש לעצמו עזרה גדולה להמשיך במצבו זה.

כוחות הטהרה הם יותר חזקים, מכוחות הטומאה.

וכך היא המציאות, בחורים שנמשכים ללימוד אינם צריכים להלחם על זה כל היום, למה הדבר דומה לצום, בתחילת הצום אדם מרגיש תאוה לאוכל, ולאחר כמה שעות הוא אמנם חלש, אבל עבר את נקודת המשבר.

מי שמצליח לעבור חצי שנה מבלי להרגיש שבע, מבלי להרפות, כשרואה הצלחה, הוא כבר עבר את המשבר, ומעכשיו אפשר לשמור על העלייה בקלות.

כל אחד וטבעו נברא איך שנברא, ולכל אחד יש את הכח לעבור את הנסיונות הללו, וכשעובר תקופה ממושכת כבר נעשה הכל בטבעי.

¹ בפירוש על משלי א' כ"ג על הפסוק הנה אביעה לכם רוחי, הועתק לעיל.

כל אחד מכיר מצב שבתחילת אלול הוא נכנס ונמשך מעצמו לטוב, אפשר להגיע למצב שנמשכים לטוב כל החיים.

הנסיונות נמצאים בנקודת המעבר!

והדברים מבוארים בדברי הרב זללה"ה במכתבי התעוררות: "ואם אמנם בתחלה הדבר יקשה, וכדרך השטן עלול להערים מכשולות בידעו כי עוד מעט והוא מאחריך עד עולם, אבל באומץ דקדושה ובהקדמת תפלה, הנצחון מובטח". (חלק א' פרק ה' י"א).

"והנה כבר זכית הרבה, ועוד פסיעה אחת ואתה ואוריתא חד, וגם השטן מודע לזה, ולכן משתדל הוא ביותר, וגם כבר הימניה רחמנא, אזור חיל חגור אומץ והוי שונה בקול זמרה ויצרך מאחריך ואלרך לא יגש". (חלק א' פרק א' י"ח).

"ובדרך כלל הנסיון נעשה יותר קשה בשעה האחרונה אשר קרובה להכרעה, וכנראה כת"ר קרוב לעבור הגבול עד אשר תהא המלחמה הזו נעדרת, וינחיל עצמו לעד באהלה של תורה, ולכך נעץ היצר צפרניו ומתאמץ להכשילו". (חלק ב' פרק ג' א').

אין המלחמה מלחמת עולם

חשוב להבהיר, שאמנם יש כאן אתגר גדול להחזיק מעמד בכל הנסיונות הקטנים, אבל אין זה מלחמה לעולם, לאחר תקופה של התגברות והרגל, מי שתקופה ממושכת של זמן אחד הצליח לעמוד ולהתעלות בלימוד רצוף, כבר עבר את רוב הסכנות, וצריך לקבוע זאת בלב היטיב, כי היצר הרע מישא את האדם מי יוכל לעמוד במלחמה כזו כל ימיו, ובידיעה זו יתחזק כחו הרבה, כי אינו דומה מי שחושב שלעולם עליו להתמודד עם הקשיים, למי שיודע שבסך הכל נדרש ממנו להתגבר פעמים בודדות, ולאחר מכן יתמעט הקושי לאט לאט, ומי שיצליח להתמיד כך זמן שלם הוא כבר עבר את רוב הסכנות ויש לו משיכה עצמית ללימוד, אמנם תמיד אדם יכול לפרוש אבל עיקר הסכנות עברו.

וכך היא המציאות, בחורים שנמשכים ללימוד אינם צריכים להלחם על זה כל היום, למה הדבר דומה לצום, בתחילת הצום אדם מרגיש תאוה לאוכל, ולאחר כמה שעות הוא אמנם חלש, אבל עבר את נקודת המשבר.

מי שמצליח לעבור חצי שנה מבלי להרגיש שבע, מבלי להרפות כשרואה הצלחה, הוא עבר כבר את גבול המלחמה הרגילה של רוב התלמידים, הוא כבר במחלקה אחרת.

כל אחד וטבעו נברא איך שנברא, ולכל אחד יש את הכח לעבור את הנסיונות הללו, וכשעובר תקופה ממושכת כבר נעשה הכל טבעי.

כל אחד מכיר מצב כזה שבתחילת אלול הוא נכנס ונמשך מעצמו לטוב, אפשר להגיע למצב שנמשכים לטוב כל החיים.

המחשת הדברים

בחור עומד באמצע הסדר והוא מרגיש קושי להמשיך בלימוד, אחרי שעתיים קשה לו, הוא מוכרח להפסיק לכמה דקות, הוא חושב שזה באמת קשה, וכמה יצליח להלחם, ומה בכך שיפסיק קצת ויחזור ללמוד, אינו מרגיש שבזה מאבד את הכל, אבל האמת היא שזהו הגורם לנפילה, אם ידע שהנסיון הזה הוא רק עכשיו ואם ילחם עכשיו כמה פעמים יעבור בזה את הנסיון, ולאחר שיתרגל ללמוד בלי הפסקה, כבר לא יהיה לו עוד את הנסיון והקושי ללמוד, אזי היה מתאמץ על זה, לחגור עצמו בעוז להלחם את המלחמה האחרונה לפני ההכרעה.

מי שחושב לעצמו אמנם קשה לי כעת אבל אתאמץ לקרא קטע אחר בגמרא או ספר אחר, העיקר לא להפסיק, היות ובזה אני מנצח את המלחמה הגדולה, ועוד יבואו ימים כמו שבתחילת הזמן לא היה לי נסיון גדול כל כך, ויותר מכך, בסוף היצר נשבר, ולפום צערא אגרא גם מן השמים יסייעוהו לפי המאמץ, ומהר מאד יעבור להמנות עם קבוצת הלומדים שנמשכים בטבע ללמוד.

כשמגיע אליו רצון לקום, ידע שהמלחמה הקטנה הזו לשבת עוד כמה דקות, פה טמון כל ההצלחה...

להתאמץ בלשמור את כח הרציפות, ההפסקות של ה"מה בכך" האלו, ההפסקות שאינן מורגשות, ההרגשה של מה יקרה אם אצא לרגע ומיד אחזור, הם הם מקור הנפילה, מי שיוצא עכשיו למה הוא דומה?, משל לאדם שמנסה לטפס על הר גבוה, ולאחר שעתיים של טיפוס מתיש כשהוא כבר אוחז באמצע ההר, הוא מרגיש שהוא חייב להתאווור, והוא יורד את כל העליה שהוא טרח עליה במשך שעות, והכל כדי להתאווור, כדי שיהא לו כח להמשיך - ואחר כך הוא מתחיל לטפס שוב..., והוא לא יודע שהירידה הקטנה הזו הבלתי מורגשת לכאורה, היא ירידה גמורה.

לקדש מלחמה גמורה בהפסקות הקטנות! להלחם לשמור את הרציפות, אין הפסקה שהיא של מה בכך, אם הוא לא מסוגל ללמוד שילמד פרט אחר בסוגיא, ואפילו שילמד נביא, העיקר להמשיך את הרציפות, עד שיעבור הנסיון הזה².

לא להתאכזב משאיפות – ולא למדוד הצלחה ביחס לאחרים

אשרי חלקך בשאיפותיך המיוחדות, אבל זה גם מונע ממך שלות הנפש וסיפוק מעצמך, כי הנך מודד כל הזמן אם אמנם הגעת לשאיפות ולציפיות שציפו ממך וציפית מעצמך, והנה אין לאדם למדוד הצלחתו ביחס לאחרים ולא ביחס לעתיד, רק לשער בנפשו איפה הוא היה לפני כמה שנים ואיפה הוא עכשיו, וכן בכל שלב, והנה זכות להתקדם הרבה, ורק בזה צריך להתבונן ולהתחזק, ולכן אל תחפש פתרונות ודרכים אחרים, אחרי שראית שהתקדמת כל כך בדרך זו, וכל ריבוי המחשבות בין ביחס לאחרים ובין ביחס של אחרים אליך הכל הבל, ולא מעלה ולא מוריד כלום, וכמו שאתה אינך עוקב אחר אחרים אלא משהו, כך אחרים אחריך, והנך צריך להתנתק מכל זה, דהיינו שבין אם אתה מרגיש נחות מהם, ובין אם אתה מתגאה עליהם, הכל הבל ולא מעלה ולא מוריד להצלחתך האמיתי, והכל תלוי בעמל התורה, ובזה שתהיה מרוצה מעצמך כאילו אתה יחידי בעולם, אל תשקיע מחשבות בכשלון הגאווה ובהפסד הנחיתות, אל תצטער על זה כלל ואל תשמח בהצלחתך בזה, רק עמול בתורה בדרך שעמלת עד היום, כי זו הדרך, ובזה התקדמת הרבה, וחוף מזה הכל הבל, אין אמת בהערכת בני אדם, ולא הפסד בזלזולם, וגם כשהדבר משפיע בהכרח כי בשר ודם אנחנו, מכל מקום צריך לזכור שלא לייחס לזה חשיבות והנני בברכה להצלחתך בתורה ובכל שאיפותיך הטובות. (מתוך מכתב).

² העתק ממכתבי התעוררות "אבל כאשר האדם מתגבר על יצרו, שוב אין מכשולים, וכשם ששמירת שבת אין בה כמעט נסיונות, כאשר השטן יודע שאין על מה לדבר, כמו כן האדם שהתורה שעשועתו גם כן רוב המכשולים מאחוריו". (חלק ב' פרק ב' ד').

"ויש להחליט באומץ, ולאחר מספר ימים של התאמצות הרי הדבר מתחיל להיות כאילו טבעי, בנעימות נצח". (חלק ב' פרק ג' ג').

ההתחלות קשות – הקושי רק בהתחלה

מתוך מכתבי הרב זללה"ה:

"...ודע לך יקירי, שאין הקושי רק בהתחלה, ומיד כשהאדם מחליט לבקש אורחו בחיים כדרך החכמים, ונתגבר ימים אחדים לשום עיקר מגמתו בתורה הקדושה חמדת עליונים ותחתונים, להבין דבר לאשורו להשיג דבר על בוריו, לידע האמת, וזה עיקר עסקו בעולמו, מיד כל התאוות מתנדפות, והוא מאושר בכל פעליו, שמו כשמן הטוב הולך לפניו, כל ימיו ששון ושמחה באור התורה, שמחה לגוף ונפש, שמחה אמיתית פנימית, ונפשו נעימה עליו". (מכתבי התעוררות חלק א' פרק א' י"ד).

"ובזמן קצר בידך לקבוע מקומך בין בחירי הישיבות ולהתענג בעונג תמיד, ולהיות אהוב למעלה ונחמד למטה, עטרת למשפחתך ותפארת לחבריך, ואין הדבר קשה אלא בהתחלה, ואחר כך אדרכה הפרידה קשה". (שם חלק ב' פרק א' ח').

"ואף גם זאת, כי כל הקושיים הידועים כעת, הולכים ומתנדפים מיד עם הפסיעה הראשונה, כי פתחו לי כמחט סידקית ואני אפתח לכם כפתחו של אולם אמר הקדוש ברוך הוא, והבא לטהר מסייעין אותו, ואחרי יום או יומיים בקושי, נהפך למעדנים כאשר ידוע ליודעי חן". (שם חלק ב' פרק ב' ב').

להתרגל לבקש

מי שמתרגל לבקש על כל מה שליבו חפץ, הוא פתאום רואה שכל העולם פתוח לפניו, "הרחב פיך ואמלאהו" - כל מה שאתה רוצה נותנים לך!, כל מה שברצונו של האדם יכול לבקש ותקויים בקשתו, ובלבד שיאמין בבקשתו ויבקש באמת, קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ועיקר קבלת התפילה, יותר ממה שתלויה בזכויות תלויה ב"אמת" שבתפילה, כל מי שמבקש וכל מה שמבקש, ובלבד שיהיה אמיתי בתפילתו.

והעצה להצליח לבקש בקשה אמיתית - לבקש באופן פרטי, משום שהמבקש בקשות גדולות בדרך כלל אינו בטוח שתתמלא בקשתו, וממילא מתחילה הוא מבקש בקשה פחות אמיתית, למשל המבקש להיות חכם גדול, אינו מצפה שמיד שיגמור תפילתו יהיה חכם גדול, אבל המבקש שבאופן פרטי היום יגיע בזמן ל"סדר", או יצליח ללמוד טוב, או יבין ענין נעלם שלא זכה להבינו, הנה הוא מבקש ומרגיש שמבקש "באמת" ובודאי תתקבל בקשתו.

משל נוסף, מי שמבקש בשעה שכבר צריך נס וכגון שרוצה להספיק ההסעה ומבקש לאחר שכבר נמצאת בתחנה, אם היה מבקש באמת היתה ההסעה עומדת וממתנה לו, אבל מראש הוא מבקש בספק, מה שאין כן אם מבקש כשעדיין לא צריך נס גמור, שאז ביקש באמת ותקויים בקשתו, - הכל תלוי בכח הביטחון של האדם בבקשתו.

מי שמתרגל לבקש בדברים קרובים למה שצריך היום, הוא רואה בחוש את ההשגחה, כביכול הוא מושל בכל, כביכול שלחו לו משמים משרת שיעשה כל מה שהוא רוצה, מה שמבקש מיד נעשה, ואין מקום להרגשה שלא לנדנד ולא להטריח, כביכול, שהרי הכל עושה הקדוש ברוך הוא עבורו, מה שנעשה על ידי בקשתו, כמו מה שחושב שיעשה בלי בקשה.

והאדם יכול להרגיש בתפילתו מתי התקבלה בקשתו ומתי לא, שאם מרגיש שביקש באמת, דהיינו שהתחבר בדעתו שהדבר יכול להתקיים מפני שביקש מהכל יכול, אזי בודאי התקבלה בקשתו, והדברים מבוארים במכתבי התעוררות "ועם התפלה בכונה נוצר רגש שהתפלה נתקבלה ונפתח פתח כפתחו של אולם לאהבה ויראה וללמוד וללמד ולשמור ולעשות, ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא", כמה הוא הרגיש מחובר שביקש באמת.

קרוב ד' "לכל קוראיו", ואיתא בזוהר לית כאן וא"ו דכוליה חד, שבכל אשרי מחולקים הפסוקים עם וא"ו אבל כאן לא כתוב ולכל אשר יקראוהו, דכוליה חד, לכל קוראיו אשר יקראוהו באמת כך ביאר הרב זללה"ה, וכן מובא מהגר"א על הפסוק "ולא יאשמו כל החוסים בו", שאמר להגר"ח מולאזין שאינו סבור כהחובת הלבבות שכשאדם הולך לעשות עבירה אינו יכול לבטוח בהקדוש ברוך הוא, לא כך, אלא "כל" החוסים בו, ואמר להגר"ח "לא כתוב כאן לא אליהו (הגר"א) ולא חיים (הגר"ח) אלא כל החוסים בו", וביארו שם שאפילו בשעת העבירה אם חוסה ובוטח בד' ניצול.

בזמן התפילה אדם יכול לדעת כמה היה מחובר לתפילה וכמה תתקיים.

להתפלל באופן פרטי

בענין התפלה יש להתפלל באופן פרטי על כל צרכיו, ולהתייחס לצורך הקרוב שיש לו, כגון אם צריך דבר מסוים מצרכיו הגשמיים ליום זה, יתייחס לצורך הזה בפרטות, ויכול להוסיף גם בכללות, כדאמרינן שתצילני היום ובכל יום, וכן בעסק התורה להבין

סוגיא זו וענין זה, ויקדים תפלה בזמן שההצלחה נראית לו בטוחה יותר, ולא בדרך נס, שבכל אלו תפלתו שלימה יותר, וגם רואה ההשגחה יותר.

לסדר כל העניינים על ידי תפילה

להתרגל לסדר כל עניניו על ידי תפילה, וגם מה שצריך להעיר בביתו או לחבירו וכיוצא בזה יבקש בתפלה לסדר העניינים, וגם מצות כיבוד אב ואם יכול לקיים בתפלה להצליח עניניהם ברוחניות וגשמיות, מיהו אינו נפטר ממצותו המעשית כשצריך לזה (עיין מכתב מרן החזו"א זללה"ה שהועתק לעיל), וכל עניני חסד להיטיב עם חבירו וכיוצא בזה יבקש על זה בתפלה, ואפילו אם אין הדברים יוצאים מן הלב הם משפיעים על רגשות האדם כמו שכתב מרן החזו"א זללה"ה באגרות, והרי זה כעושה מעשה חסד כראוי, שאף על פי שאין לו הרגש לזה לא נחסר בחשיבות מעשהו, ועל ידי זה חוסך מעצמו ביטול תורה ודיבורים וענינים שונים, ומועיל לו ולחבירו התועלת האמיתית. ויש להקדים התפלה קודם העת המוכרח לזה כמו שנתבאר לעיל, ולהתפלל על הדבר הפרטי הנצרך לו, שבזה כונתו ובטחונו חזקים יותר, ותפלתו נשמעת, כגון להתפלל על הלימוד של אותו סדר או אותו ענין בסוגיא, וכן על ענין הנצרך בביתו באותו יום, וכיוצא בזה, ויבקש שימלאו משאלות לבו בזה לטובה, כענין גומל חסדים טובים, שאם אין זה לטובתו הרי רצונו שלא ימלאו בקשתו, או שיסבבו הדברים שיהא לטובה.

ב. בח התורה למנוע את תחלואי הנפש

בגמרא בבא בתרא נ"ח ב' מובא מעשה ברבי בנאה שתפסוהו הגויים על איזה דין שפסק, וכשראו חכמתו אמרו שישב להיות דיין אצלם, ומובא שראה שכתוב על דלתות שערי העיר "בְּרֹאשׁ כָּל מוֹתָא אָנָּא דַּם, בְּרֹאשׁ כָּל חַיִּין אָנָּא חֲמַר", דהיינו ראש לכל המיתות הוא דם שאין אדם מת אלא על ידי רוב דם שלא הקיז בזמן הראוי לו, ראש לכל החיים הוא יין, שהיין מחיה כל שותיו, אמר להם רבי בנאה שאין זה נכון לכתוב כן שהרי יש שמתים ממיתות אחרות כגון שנפלו מדקל, ויש גוססים שלא יעזור להם יין, אלא צריך לכתוב "בְּרֹאשׁ כָּל מְרַעִין אָנָּא דַּם, בְּרֹאשׁ כָּל אֶסְוֹן אָנָּא חֲמַר", והיינו שראש הסיבות לכל החולאים מגיעים מכח הדם שמתרבה, וראש כל הרפואות זהו יין

כבוד, כך גם יש תאוות הרבה יותר גדולות מתאוות הכבוד, ויש כבוד שהוא הרבה יותר מכובד מן הכבוד, שהרי אין כבוד אלא תורה, והאדם נעשה מכובד בעצמו מבלי צורך שיכבדוהו אחרים, ואינו תלוי באחרים.

והגר"י סלנטר באיגרת המוסר כותב שאין שום הסבר טבעי להשפעה הטובה הזו על האדם, שעל ידי עסק התורה, וז"ל והנה בתבלין התורה ליצר הרע, יש עוד בחינה רוחנית (שהשכל וחוש האדם נלאו להכיר סיבתה), הוא מאמר חכמינו זכרונם לברכה, (סוטה כ"א), "תורה בעידנא דעסיק בה מצלא כו'", ואין חילוק באיזה דבר תורה שיהיה עסוק, תצילנו מחטא, אף אם יעסוק בענין שור שנגח את הפרה וכיוצא, הגם כי אינם שייכים זה לזה, רק רוחניות התורה תשמרנו, עכ"ל.

כל החוקרים התעייפו מלחפש להבין איך זה שהתורה משפיעה על האדם, שאפילו עוסק בשור שנגח ד' וה' ובעניינים של נזקים מלחמה של שוורים, שהיה נראה שזה יכול להביא רק לדברים הפוכים, הרי המציאות שהוא מקבל השפעה לטובה, אבל מי שטעם הטעם הטוב של התורה, אינו צריך ללאות להבין את זה, שהוא רואה את זה בחוש איך שהתורה משפיעה עליו.

התביעה על האדם לשנות את טבעו על ידי התורה

ובאמת זה כל יסוד העולם שנברא שהאדם יוכל לשנות את עצמו על ידי עמל התורה, ובלי זה לא היה שייך לתבוע את האדם שישתנה מנטיות התאוות שלו, שזה מוטבע בטבע האדם, ורק בכח התורה האדם יכול לשנות לעצמו את תכונותיו, ולהיות אדם אחר, ועל זה הוא יתבע, למה הוא לא עשה מעצמו אדם חדש.

כתוב באיוב בתוך טענותיו על יסוריו "כִּי תִבְקֹשׁ לְעוֹנֵי וְלִחַטָּאתַי תִּדְרֹשׁ, עַל דַּעְתָּךְ כִּי לֹא אֶרְשָׁע וְאִין מִיִּדֶּךָ מִצִּיל, יָדִיד עֲצָבוֹנִי וַיַּעֲשֵׂנִי יָחַד סָבִיב וַתִּבְלָעֵנִי, זָכָר נָא כִּי כַחֲמֹר עֲשִׂיתָנִי וְאֵל עֹפֵר תִּשְׁיַבֵּנִי..."

ולאחר מכן מובא בתוך תשובת חבריו על טענותיו "וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתִּימְנִי וַיֹּאמֶר, הֶחָכֶם יַעֲנֶה דַעַת רוּחַ וַיִּמְלֹא קִדְּיִם בְּטָנוֹ, הוֹכֵחַ בְּדָבָר לֹא יִסְכּוֹן וּמְלִים לֹא יוֹעִיל בָּם, אֵף אֲתָה תִפָּר וְרָאָה וְתִגְרַע שִׁיחָה לִפְנֵי אֵל, כִּי יֵאָלֵף עוֹנֶדָּה פִּיהָ וְתִבְחַר לְשׁוֹן עֲרוּמִים..."

וביארנו בגמרא שטענת איוב היתה שכשם שבראו את השור בתכונה שונה מחמור, לשור יש סימני טהרה ולחמור אין סימנים אלו בגופו, ואת זה טיהרה התורה ואת זה

טימאה, כך בראו את הצדיקים בתכונה שונה מהרשעים, ואין מה לתבוע מהם כי הם אנוסים בבריאתם בצורה זו, וחבריו השיבו לו, שאמנם כן, אבל כשם שבראו יצר הרע, כך בראו לו תורה תבלין.

וז"ל הגמרא בבא בתרא דף ט"ז א' "על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל, אמר רבא ביקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין [מדינו של הקדוש ברוך הוא לומר שאנוסין הן על ידי הקדוש ברוך הוא שברא להם יצר הרע, והכי קאמר על דעתך כי לא ארשע, אם הייתי חפץ לא הייתי רשע, רש"י], בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלוטות [את זה טהרת ואת זה טמאת, הכל בא על ידך, אתה בראת בו סימני הטומאה, רש"י], בראת גן עדן בראת גיהנם בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך, [בראת צדיקים על ידי יצר טוב, בראת רשעים על ידי יצר הרע, לפיכך אין ניצול מידך, כי מי יעכב, אנוסין הן החוטאין, רש"י] ומאי אהדרו ליה חבריה דאיוב אף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני א-ל ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע ברא לו תורה תבלין", [תורה תבלין שהיא מבטלת את הרהורי עבירה כדאמר בעלמא אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח כו', הלכך לאו אנוסין נינהו שהרי יכולין להציל עצמן, רש"י].

הנה איוב טען שיש אנשים שנבראו עם תכונות רעות, כמו שרואים שיש אדם עם יצר הרע ומשיכה לדבר מסויים ולאדם אחר אין את הנטיה הזו בכלל.

ומה השיבו לו חבריו?, רואים בגמרא שלא ענו לו שאינו צודק, ולא אמרו שבאמת כל האנשים נבראו עם תכונה של צדיקים, אלא באמת זה נכון שיש חילוקים בין בני האדם בתכונותיהם, יש שיש לו נטייה להרבות בדברים בטלים, ויש שיש לו נטייה להרבות באכילה יתירה, כל אחד יש את הנטיות הטבעיות שלו, התשובה היא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, שהכל נכון לכל אחד יש סוג אחר של יצר הרע, אלא שיש תורה תבלין, תורה זה תרופה להכל, שגם מי שיש לו נטיה לרע יכול לשנות אותה בכח התורה.

ואדרבה אדם שמשנה נטיה רעה שלו על ידי התורה והוא משתמש בה לטוב, אז הוא מצליח בזה הרבה יותר ממי שלא היה לו את הנטיה הזו, והוא מקים בזה בכל לבבך בשני יצריך במובן הרבה יותר חזק.

תבלין שנותן טעם כיצד ליהנות באמת

"בְּרֹאֲתִי יֵצֵר הָרַע בְּרֹאֲתִי לוֹ תוֹרָה תִּבְלִין"

יש להתבונן בכך שהגדירו את התורה "תבלין", שלא אמרו שהתורה היא סם שהורג את היצר הרע ועל ידי זה יתגבר על הנסיונות, אלא התורה היא תבלין שנותן טעם ביצר הרע, התורה נותנת לאדם להבין **כיצד באמת יהנה**, כיצד יהיה מרוצה מעצמו, כיצד יחיה טוב בלי צורך להתגבר, ולא שיצטרך לוותר על הנאות העולם הזה, אלא **שידע כיצד ליהנות מהם**, כמו שהחזון איש כותב שלהתגבר על תאוות הכבוד זהו הריסת האדם, ואדם נברא ברצון ליהנות מכבוד, אבל התורה מסבירה לאדם כיצד יהנה מכבוד, וכן בשאר תאוות.

וזה לשון החזון איש באמונה וביטחון פ"ד י"ד, כי אמנם אין תיקון המידות שולל מהאדם אהבת עצמו, כי מציאות הנטיות לכבוד ולעונג היא מציאות חיובית בְּהִרְכָּב הַמְּכֻנָּה שֶׁל זֶה הַחַי הַנִּקְרָא אָדָם, וְאֵין שְׁלִילַת הַנְּטִיּוֹת הָאֵלֶּה בְּנֵן בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֶלָּא סְתִירַת הַנְּטִיּוֹת, הַמּוֹסֵר אֹמֵר לָאָדָם אֲהָב אֶת עַצְמָךְ וּרְכּוֹשׁ כְּבוֹד, אֲבָל דַּע לָךְ מָה אֲשֶׁרֶךְ עָלֶי חֶלֶד, וּמָה כְּבוֹדָךְ, וְאֵין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, אֵין כְּבוֹד אֶלָּא עֲנוּה, אֵין כְּבוֹד אֶלָּא עֲזִיבַת הַכְּבוֹד, אֵין אֲשֶׁר רַק לְהִשְׁתַּחֲרֵר מִנְּטִיּוֹת טְבָעִיּוֹת, וְלִהְיוֹת נִכְנָע לַד' וּלְתוֹרָתוֹ - תְּכַלִּית הַחַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וּבְהִתְוַסֵּף בּוֹ חֲכָמָה יוֹזְלוֹ בְּעִינָיו הַגּוֹרְמִים הַזּוֹלָלִים לְכְבוֹד מְדָמָה וּלְכַעַס וּלְשֹׂאֲרֵי הַתְּאֻוֹת, כִּי הַחֲכָמָה תִּתְּנֶה בְּעָלֶיהָ לְחַיִּים שֶׁל אוֹרָה, לְחַיִּים שֶׁל רוּמָמוֹת הַנֶּפֶשׁ, לְחַיִּים שְׁמִימִיִּים, וְעֲזִיבָתוֹ הַשְּׁפִלִים, - תּוֹלֵדָה מַחוּיֵבַת מַקְנֵן הַחֲכָמָה, ע"ל.

כדי להמחיש את הענין ניקח למשל את זה שמתבטל מהלימוד, ושאל את עצמינו האם האדם הזה נהנה?, הרי המציאות היא שרוב חיינו בחוסר הנאה, והוא משתעמם כל הזמן ומחפש איזה רגע שיהיה מי שידבר איתו ענין מה, וכל הזמן הוא מבלה את חיינו בלחפש ולחפש עוד איזה ענין של דברים בטלים, איננו נהנה מחייו, וגם כאשר יש לו איזה הנאה, כשימצא איזה ענין לדבר בו, הרי הנאתו היא לאיזה שבירר של "רגע", וגם זו הנאה בלתי מושלמת, ובמשך כל הזמן הוא מרגיש חסר...

ולעומתו מי שלומד טוב הרי הוא נהנה בכל רגע, ואמנם יש דרגות בזה, יש שרצונו מועט ויש שיש לו תשוקה גדולה, אבל ההנאה היא קבועה, טוב לו באמת, מרגיש טוב מעצמו, יש משיכה לכך, וההנאה היא מושלמת.

הרי שהתורה נותנת לאדם לדעת כיצד באמת יהנה ולא שיקריב מעצמו למען התורה.

לומדי התורה הם היחידים שטוב להם באמת, למי יש חיים בצעירותם ובזקנותם, רק לתלמידי חכמים, שכל יום מחייהם הם שמחים בו כמוצא שלל רב.

רטייה שכל זמן שקיימת אין צריך לבלות

הקדוש ברוך הוא לא מצא שום עצה לעזור לנו להתמודד עם היצר הרע, מלבד עסק התורה.

והדברים מבוארים גם בקידושין ל' ב' על הפסוק "וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים...", "וְשִׁמְתֶם - סם תם, [סם שלם] נמשלה התורה כסם חיים, משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטייה על מכתו, ואמר לו בני כל זמן שהרטייה זו על מכתך אכול מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי, כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר לפתח חטאת רובץ, ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו כך, שנאמר ואלו תשוקתו, ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשול בו [פרש"י] ואם אתה רוצה עסוק בתורה ואתה מושל בו".

ומבואר שהיצר הרע זה באמת מכה גדולה, והעצה היחידה שנתן לנו הקדוש ברוך הוא להכניע את היצר הרע היא התורה, ומבואר שאין עצה נוספת, הקדוש ברוך הוא לא מצא עצה לעזור לנו בעולם בפתרונות נוספים מלבד הרטייה הזו, - תורה תבלין.

ולמדנו מכאן שהתורה היא כמו רטייה, שכל זמן שהיא קיימת אינו צריך לפחד מכלום, למשל בתאוות הכבוד, על ידי כח התורה האדם מקבל מרצונו נטיה לברוך מכבוד, והוא יודע ומרגיש שכל כבוד רק מוריד ממנו את האפשרות לדעת בתורה יותר, וכמו שכתוב שנמשלה תורה למים שהולכים למקום נמוך, כך התורה מתקיימת במי שדעתו שפלה, וכתוב שהתורה ביקשה שלא יתנו אותה לעשירים כי הם מתגאים, גם הוא מרגיש את הכבוד בעצמו, שאין כבוד אלא תורה וזה כבוד אמיתי, ולא כמו כל כבוד שהוא תלוי רק באחרים, ואם זה שמכבדו הלך, בטל לו הכבוד, אבל הכבוד העצמי שיש לאדם בתורה, אינו תלוי בשום אדם, והוא לומד אפילו בחדר סגור ומרגיש את ההנאה והערך העצמי.

וכן בשאר כל העניינים, אם מחזיקים טוב בתורה לא צריך לדאוג לכלום, התורה כבר מסדרת את כל המידות שהכל יהיה באופן מושלם.

ויש לדעת שהקושי שיש לצעירים בתחילת דרך ההתמסרות ללימוד אינו קושי קבוע, ואפשר בהחלט לעבור את השלבים של הקשיים הללו, למשל מי שלומד תקופה ומפסיק ושוב לומד ומפסיק, אז הקושי קיים תמיד, כי הוא תמיד מתחיל מחדש, אבל מי שיתאמץ חצי שנה רצופה בלימוד, הוא כבר עבר את עיקר המלחמה, אמנם תמיד אפשר ליפול והיצר הרע תמיד מנסה להפיל את האדם בכל מצב, הוא אף פעם לא מתייאש, וכל הצלחה קטנה יקרה בעיניו, אבל זה כבר בגדר "ליפול מחדש", וזה לא בא ליצר הרע כל כך בקלות, ומי שזכה לכך די לו בשמירה מועטת כדי לשמור על עצמו שלא ליפול, כי על ידי התקופה הרצופה הוא כבר עבר את עיקר הקושי.

שאור שבעיסה – היצר אינו פגם

חז"ל אמרו במדרש על הפסוק והנה טוב מאד זה יצר הרע, ושאלו וכי יצר הרע טוב, אתמהא אלא שאילולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, וכן כתב הרמב"ן שם כי הרע צריך בקיום הטוב, וכבר ניסו אנשי כנסת הגדולה לבטל את היצר הרע, וראו שהעולם יחרב, כמבואר בגמרא.

והמשילו חז"ל את היצר הרע כשאור בעיסה, שהשאור הוא בצק חמוץ שנפסל מאכילה, וכשמניחין אותו בתוך הבצק, הוא גורם לו להחמיץ ולתפוח ולהשתפר, והוא מתמזג בכל חלקי העיסה עד שלא ניכר פגמו כלל, וזהו סוד היצר הרע שהוא נותן תבלין בעיסה, וכמו שאמרו בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, שיש בכח התורה להטעים את היצר הרע ולהשתמש בכוחותיו לטוב, וזהו מה שאמרו בכל לבבך בשני יצריך, כי הכח שאדם עובד את השם יתברך בשחק, הוא גדול פי כמה ממה שיכול על ידי היצר הטוב לבד, וכן ביאר מרן החזו"א זללה"ה שהתכונות הטבעיות של האדם הם חיוביות ביצירת האדם, רק צריך להשתמש בהם בשכל נכון, להגיע לתכלית השלימות של האדם.

לכן אין לראות את היצר כמכשול ופגם, וארבה הרי כך הוא תיקון הבריאה, והתורה נותנת דעת באדם איך להשתמש בכוחות אלו לתכלית הטובה, וליהנות באמת בעולם הזה ובעולם הבא, ואמרו חז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, והיצר הרע מתגרה בישראל ומניח אומות העולם, ובתלמידי חכמים יותר מכולם כמבואר בגמרא. (מתוך מכתב).

למלאות ליבו בחכמה

מלחמת התאות היא בלב פנוי מן החכמה כמו שכתב הרמב"ם, וכמו שמרגיש האדם בהיותו שקוע היטיב בסוגיא שקל לו להתגבר על יצרו בנטייה עצמית, ובעלי הכשרון וההבנה אין מספיק להם בשיעור תלמוד תורה של החלשים, כי עדיין נשאר אצלם חלל גדול, מה שאין כן אצל החלשים שבשיעור מועט מתמלא לבם הקטן, וצריך תחבולות איך למלאות לבם בחכמה, כגון בלימודים נוספים של ידיעות ובקיאיות, וצריך להמציא לעצמו משעבדים של חברותות, או ירגיל עצמו אצל תלמידי חכמים שידרשו מאתו אם קיים קבלתו, ויעשה כן עם החברותא יחד שהוא חיזוק כנגד הבושה.

ג. הנפילות הקטנות שלא מודגשות הם עיקר הנפילה

והנה רוב הלומדים כבר הרגישו פעם את כח התורה, ואת טעם הטוב שבלימוד, וגם הרגישו שזה משפיע על כל כללות האדם, ונותן לו נטיה לטוב, כשהיה להם מצב של לימוד רציני וכגון בתחילת זמן וכיוצא בזה, ויש להתבונן למה לא כולם המשיכו את הטעם הטוב הזה, מה גורם אחר כך להרבה ליפול מהדרגה הזו שהתחילו בה, והרי בזמן שלמדו היו שמחים בשקידה ובהתמדה ולא רצו להפסיק, ולא הרגישו קושי בהתמסרות, אלא עשו זאת בשמחה, והיו בטוחים בכח הרגשה זו שלעולם לא יפסיקו, כי הרי הלימוד כל כך טוב ומשמח, אז מה בכל זאת קרה כאן שכל הטוב הזה הפסיק פתאום.

והאמת היא שכמעט כל אלו שנפלו לא היתה להם איזו סיבה מיוחדת לנפילה, ולא נפלו ברגע אחד מאיגרא רמא, כי מי שהיה לו נפילה גדולה הוא מרגיש אותה ויודע לקום ממנה, ורוב הנפילות באים "מפירוים", הנפילות הקטנות שאינם מורגשים בהתחלה, וזה קורה לאחר שהתחיל ללמוד והרגיש טוב בלימוד, מגיע לשלב שכבר נרגע כח המתח של היצר טוב להצליח, כי הוא כבר מרגיש מרוצה מעצמו, שהוא בתוך העניינים בסוגיא ומצליח בלימוד, ואז הוא מרשה לעצמו להרפות מהמאמץ שדרש מעצמו בהתחלה, ומרשה לעצמו לדבר קצת כאן ושם, כי הוא עדיין מרגיש בהצלחתו, ואינו מרגיש שהוא יורד מדרגתו על ידי הביטולים הקטנים הללו, כי הוא מרגיש שזה

דבר של מה בכך, ובאמת לפעמים גם אלו דברים המותרים, אבל דוקא בתוך הדברים המועטים הללו הבלתי מורגשים, שם אורב היצר הרע, משם הוא גורר את כל גלגל הנפילה, כך שבהתחלה מרשה לעצמו קצת, ואחר כך כבר מרגיש שאינו חזק כל כך בלימוד כמו בהתחלה, ואחר כך מאבד את ההרגשה הטובה מהלימוד, עד שכבר מחליט שאינו מתאים לו, ואז כבר באמת קשה לו להתאמץ אחרי שכבר נפל, אבל כשנתבונן איך התחילה הנפילה, זה נהיה מאותם נפילות קטנות שהיו לו בזמן שכן למד טוב, רק שלא חשב שזה מה שמפיל אותו.

וזהו שאמרו ברכות ה' א' אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע כו', ביאור הדברים "לעולם ירגיז" - שיעורר את היצר הטוב, לעולם - גם כשהוא מרגיש טוב מעצמו לא לתת לו להרגע.

ויש לומר בזה שזה נכלל גם כן במה שאמרו שיצר הרע דומה לזבוב, כי כשמגיע יתוש או דבורה, האדם מוכן לזה ויודע שהוא צריך להיזהר, אבל כשמגיע זבוב לא מפחדים ולא נזהרים, ומרגישים שאינו עושה כלום רק גירוד בעלמא, ומרגישים שזה דבר של מה בכך, ולכן אין חוגרים עוז להילחם בו ולהרגו, ודוקא דרך זה מצליח היצר הרע לחדור, ויש להתבונן בזה ולהיזהר מראש מהנפילות הקטנות שהם הגורמות לכל נפילה.

עיקר המלחמה בדברים שנראים של מה בכך

והנה דרכו של יצר להראות לאדם כאילו הנסיון שעומד בפניו הוא מה בכך, ונותן לו הרגשה שזה בסה"כ דבר קל ומטעה את האדם שלא יתעורר להלחם כנגדו. - והאמת היא שכאן טמון יסוד הנפילה הגדולה, כאן היא הצלחתו של היצר, - בחור מתחיל את הזמן בחשק ובהתלהבות לומד טוב, ונזהר ממפולות, בבחינת לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, ומרגיש באמת היטב בעומק הסוגיא, ומרגיש התעלות וסיפוק מההתקדמות, ואז מרשה לעצמו פה ושם ביטולים קטנים, ואינו יודע לזהר מהם כי כל אחד מהם הוא דבר של מה בכך, אבל היצר הרע מתחזק מכוחם, ומצליח להפילו ח"ו.

בגמרא סוכה נ"ב א' אמר רבי אסי יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא (עכביש) ולבסוף דומה כעבותות העגלה (משאדם נמשך אחריו מעט מתגבר והולך בו, רש"י) שנאמר ה'י מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה", (בתחילה היו מביאים

אותו עליהם על ידי חבלים שאינם של כלום, וכעבות העגלה, חבל עבה שקושרים בו את הפרה למחרישה, רש"י).

היצר הרע בתחילה הוא כחוט עכביש שבקל אפשר לנצחו, אבל הוא גם משתמש עם ההרגשה הזו שזה דבר קל, ומטעה שלא להילחם עמו בזה.³

ובמדרש הנ"ל מובא אחר כך משל על היצר הרע שדומה לכלב הרוצה לחטוף לחם מן האופה, וכדי להסיח דעתו של האופה, הכלב עושה עצמו כמנמנם ואז האופה גם כן מנמנם והוא שומט ככר לחם והולך.

עוד יש במדרש שכאשר בעל הבית מנמנם הרי הכלב הופך את הארגז עם הלחם, ואז מתעורר בעל הבית ומתחיל לאסוף מכל הצדדים, ובינתיים נוטל הכלב ככר לחם ובורח.

וכן יש לבאר על דרך זו את המשל שאמרו ברכות ס"א א' אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב כו', יצר הרע דומה ל"זבוב", שהאדם מסתכל עליו כדבר של מה בכך, שאילו כאשר בא יתוש או דבורה כל אחד רגיל להיזהר, אבל מזבוב אין רגילים להיזהר, הוא נותן הרגשה שזה כלום, ולאט לאט מחבלי השוא, הוא נעשה כעבות העגלה.

יש דברים רבים שהאדם אינו נמשך להם, לפני שמכניס את עצמו לנסיון הזה הוא יודע היטב לתעב את הדבר, ואם הוא נכשל בו פה ושם, הוא משום שאינו מרגיש שהוא בתוך הנסיון הזה, אבל כאשר הוא נכנס לתוך הענין מתוך הרגשה שזהו דבר של מה בכך, ועל ידי זה היצר הרע מתחזק מכח מעשיו של האדם, וחוזר ומתגבר עליו, וכל זמן שאינו חוזר להתנתק שוב הרי זה נסיון "כעבות העגלה".

³ ובפירוש הגר"א למשלי פ"א כ"ג שבכל דבר שאדם עושה נותנים לו רוח ממרום והוא מסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה, וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה, והוא נהנה מהם, ומזה יש לו נחת רוח, הן בדבר מצוה או בדבר עבירה, וזהו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, וכל דבר עבירה שהיא גדולה גם הרוח הבאה ממנו היא גדולה ומתאוה יותר לעבירה עוד, וכן בדבר מצוה גדולה בא רוח ממקום קדוש מאוד ומתאוה מאוד למצוה ונהנה מאוד מחמת זה ממצוות, עכ"ל.

ומבאר שם שזו הסיבה לכך שיש משיכה גדולה לדברים בטלים וליצנות יותר מכל העבירות, אף שאין בזה שום הנאה גשמית, וזהו רק מחמת שרוח הטומאה של דברים בטלים גדולה עד מאוד, שהיא כנגד התורה שהיא כנגד כולם וכנגד כל המצוות, כיון שזה עבירה גדולה, הרי התשיקה של המלאך הנברא מהדברים בטלים להמשיך על האדם עוד עבירה של דברים בטלים גדולה ביותר.

לשם משל, ההרגל להתעניין בשמיעת חדשות, ובמה שקורה בעולם, מי שמצליח להתנתק משמיעת הסיפורים יום יום, הרי רוב רובם של הסיפורים כאשר ישמע אותם יתייחס אליהם בזילזול, וכי מה איכפת לי מה אמר פלוני ומה השיב אלמוני ומה עשה זה וההוא, ורק כאשר הוא מחובר חזק לסיפורים הללו וחסר לו רק פרט אחד, מה השיב פלוני כשהלך לפלוני, והסיפור של היום משלים לו את של אתמול, זה מה שגורם לו את התאווה לשמיעתם, ומי שמשכיל להיות מנותק, חסך לעצמו נסיונות מיותרים של ביטול תורה ואיסורים רבים. [וכן המתחילים לעשן, הרי כשהם מתחילים הם סובלים מזה ושוטפים את הפה לאח"מ, ואחר כך כשמתרגלים כבר לא יכולים להפסיק עם זה, וכן בשאר דברים], וזהו המושכי העון בחבלי השוא כו' שבאמת בהתחלה זהו כלום.

המכשול העיקרי בדרך העליה

הדבר הזה חוזר על עצמו בכל הדורות, שהדרך להצלחה כה קרובה לכל אחד, ורק מעטים עוברים אותה, כמו שאמרו במדרש קהלת על הפסוק אדם אחד מאלף מצאתי והובא ברש"י שם וז"ל בנוהג שבעולם אלף נכנסין למקרא אין יוצאים מהם להצליח שראויים למשנה אלא מאה, ואותם מאה שנכנסו למשנה אין יוצאים מהם לגמרא אלא עשרה ואותם עשרה שנכנסין לגמרא אין מצליח מהם אלא אחד להוראה הרי אחד מאלף, עכ"ל.

כל אותם ה"אלף הנכנסים", היו ראויים להצליח, כי אחרת היו מתחילה לוקחים רק את אותם הראויים להצליח ומשקיעים בהם כראוי, אלף נכנסים, ומתוכם ללא שום ידיעה קודמת יוצאים לבסוף רק מאה למשנה, ומהם עשרה לתלמוד ומהם אחד להוראה, כל האלף היו ראויים להיות ה"אחד מאלף, אין מי שאפשר לסמן עליו הוא יצליח והוא לא יצליח, וכמקבולנו ממרן החזו"א זללה"ה שיש הרבה שחשבו שיצליחו ולא הצליחו, ויש הרבה שחשבו שלא יצליחו והצליחו, וכן אנו רואים בתלמידי חכמים שבדור, אין תכונות אחידות, והמשותף לכולם היא רק התמסרות גדולה ללימוד התורה, אין צד השווה שבהם, כולם מתאימים.

נשאל את אותם תשע מאות שלא נכנסו למשנה, ואת אותם תשעים שלא נכנסו לגמרא, ואת אותם תשע שלא יצאו להוראה, היכן נכשלתם? הרי מתחילה כשנכנסתם כולכם הייתם ראויים לצאת להוראה, למה תמיד רובם נעצרים באמצע, ולא מגיעים לפסגת שאיפותיהם, וזהו נוהג שבעולם!

התשובה היא שלא היה שום מאורע מיוחד במשך שנות לימודיהם, אלא עברו להם השנים, עם מכשולות קטנים בכל זמן כשלעצמו, ודוקא משום כך שלא הכירו בהם כאבן הגוף לכל עלייתם זלזלו בהם, והמשיכו מבלי לתפוס את עצמם, תקופה פלונית לא הסתדר, והמשכתי עד זמן פלוני, ואחר כך הייתי עם פלוני, וכו' וכו', אין משהו שיכולו להצביע פה נופלים.

נופלים מבלי להרגיש שנופלים, כשלא שמים לב שנופלים, פה נופלים, כשאדם לומד טוב ומצליח בלימודו, צריך לשים לב שלא לזלזל בבורות הקטנים, ברגעים של בטלה פה ושם, כי דוקא בדברים הקטנים הללו תלוי כל בנין אישיותו.

ומן המסייעים הגדולים לכך, לימוד המשיגות בעל פה שמסייע "לסתום" את הזמנים הקטנים, והבלתי מורגשים לכאורה, כשיש לו רגעים שאיננו יכול ללמוד בהם, הוא לומד או מהרהר במשיגותיו, לסתום את הפרצות! שלא יצטנן כח התורה.

התורה משנה את האדם, בשביל שישתנה שינוי מהותי וקבוע הוא צריך להתבשל, והדברים בטלים הם כמים קרים המצננים את האש, והמים האלו הם אינם נותנים לו להתבשל.

התורה היא מעל כל העולם, וממנה נברא העולם, ובטבע התורה שהיא משנה את האדם, וכל לומד ולומד יודע שבשעה שהוא לומד תורה, יש לו נטייה לכל הדברים הטובים, מבלי קשר למה שלמד, וכפי שכבר כתב הגרי"ס ז"ל "שנלאו כל החוקרים" להבין איך כשלומדים "שור שנגח את הפרה", פתאום נהיה רגוע ומוותר ומתגבר.

וכדי להפוך את האדם שיהיה במהותו אדם אחר, צריך כח יותר חזק, וההפרעות הקטנות והדברים בטלים הם ההם שמעכבים את האדם מלהפוך לאיש אחר.

הנפילה מלהגיע לתכלית, היא מהבורות הקטנים, הבורות שכלל לא מרגישים שהם בור.

"לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע", כשהיצר טוב רגוע, הוא מרגיש שהוא לומד טוב, קשה יותר להרגיז אותו, וצריך לדעת שזו היא הדרך להצלחה.

הלימוד בימי שישי ושבת קודש⁴

מאותו ענין הוא רציפות ההמשך של שישי ושבת, והוא עובדא באחד שהיתה לו הצלחה גדולה בלימודו כאשר היה נוסע למקום פלוני במשך כל השבוע והיה חוזר לביתו בסוף השבוע, והרב זללה"ה לא היה נוחא ליה בהנהגה זו, והבחור הלומד התפלא מה רע יש בזה, הרי לימודו שם מופלא ביותר, וביאר לו הטעם "הנה אמנם אתה מצליח כל כך בלימודך במשך השבוע אבל כשתתבונן תראה איך שחצי מהשבוע

⁴ הלימוד בשישי ובשבת הוא לימוד יקר מאוד, ומשלים הרציפות, וגם זכות גדולה ללמוד בזמנים שמעטים הלומדים בהם, וכמ"ש הרב זללה"ה במכתבים, וגם בלאו הכי אין שום הצדקה להתרשל בו, והרי הוא כזמן רגיל שמחוייבים ללמוד בו, והמתרשל בו מפסיד שליש מחייו בלי שום שימת לב שבזבז כאן משהו, וצריך להרגיל בשישי ושבת אינו זמן פטור כמי שלומד עושה הקרבה מעצמו ולומד, אלא זהו זמן ככל הזמנים.

ומעבר לכך הלימוד הזה הוא מיסוד בניית הצלחת התלמיד חכם, שכפי שנתבאר כל כך התורה ברציפות, וכל רגע נוסף ברציפות מכפיל ומשלש את מעלתו, ואינו דומה מי שלומד חמש ימים בכל שבוע ומפסיק ומצנן את להט העלייה בשישי ובשבת, למי שזוכה שכל שבוע נוסף הוא המשך של העלייה של השבוע הקודם, וכנגד היצר לבזבז את הימים הללו, יש להעריך את גודל מעלתם.

ומרן החזו"א זללה"ה היה לומד בשבת רגיל כמו בחול, כמו שאומר דודי הגר"מ שליט"א שמיד אחרי הסעודה היה סדר הבוקר כרגיל, וכן הרב זללה"ה היה אומר על עצמו שהחידושים הכי טובים מתחדשים ביום שישי אחה"צ, וצריך להתרגל להתיחס לזה כזמן רגיל ולא כמו שיש שרגילים לראות אותם כזמן פטור.

- - -

פעולות רבות הנראות לכאורה כמצוה, ובאמת שיש בהם צד חיובי, אך המתבונן ומניח על כף מאזניים הפסד כנגד ריוח, יוכל לראות בבירור שאין זה רצון השם, ושההפסדים הנגרמים מכך גדולים פי כמה מן הרווחים.

וכל זה גם כאשר האדם נידון לעצמו, אבל כשנמצאים בישיבה הרי האחריות כפולה שכל זכות הרי זו זכות הרבים, ואם להיפך... המציאות היא שהאדם מושפע מהסביבה, למשל כשיש כמה שאינם מתפללים במנין הישיבה ומתפללים מאוחר יותר הרי זה משפיע למחרת על עוד שיעשו כן.

ויש לחשב שיש הרבה דברים שמצד אחד הם אמנם ריוח מועט אבל עם מעט התבוננות ההפסד רב פי כמה מהריוח, ולמשל הנשארים צרים בליל שישי, כדי להרויח הענינים שבלימוד ליל שישי, ופעם היו האנשים חזקים וראוים לזה ולומדים בליל שישי מלבד הלימוד הרגיל ביום שישי, אבל כהיום הריוח מועט לעומת ההפסדים המרובים, כמה מתבטלים, וכמה אחרים שמצטרפים לחוויה בלבד ולא לומדים ולא ישנים בגללו, כמה דברים בטלים, וכמה זמן מתבזבז כי הרי זה זמן של רשות, וכמה מחליש את הסדר שלמחרת אצל אחרים שמתרגלים שזה סדר ריק, ואיך מתפללים שחרית בחטף ובנמנום ובאיזה מנין, וכו'.

- - -

מתבזבז על זה, כי הרי כשמגיע יום חמישי אין לומדים כל כך טוב כי הרי זהו היום שחוזרים, ובשישי ושבת הרי לא צריך להתמיד כל כך כי "הרי רק 'שם' לומדים", וביום ראשון הרי זהו היום שמגיעים, נמצא שמעביר ארבעה ימים בשבוע סביב הלא ללמוד, במטרה ללמוד שלשה ימים האחרים".

הפסק העלייה בימי שישי וש"ק זהו דבר שמצנן הרבה את כח התורה.

אין תורה בלי להמית עצמו, ולהמית את עצמו היינו שיהיה תמיד ברצף של לימוד, ולא להפסיק מידי כמה ימים לימים של ירידה.

ד. למה לא כולם מצליחים

דבר יסודי שכל החיים תלויים בו, הנה רוב התלמידים מתחילים את ה"אלול" במרץ ובהצלחה, ומתחזקים בהתמדת הלימוד, ונמשכים לזה ברצון, מתחזקים בתפילה ויראת שמים, נהנים מההתגברות, אין תחושת סבל, אלא אדרבא מחפשים עוד, מרגישים טוב מהשקיעות בגמרא ומכתיבת החידושים, אמנם זה מגיע עם התגברות, אבל הרצון עושה כאילו אין שתי צדדים, לא חושבים שיש אפשרות אחרת וההתמדה באה מרצון טבעי.

לא חושבים שיהיה קשה להמשיך עם זה.

לכל אחד יש את התקופות הטובות שלו, אבל בתחילת אלול זה כמעט אצל כולם, הוא מרגיש כמה טוב לעמול כמה טוב להתמסר, הוא חי את כל האמת מהרגשה של עצמו, מבלי שיצטרך לשמוע מאחרים, שכבר זכה וטעם את הטוב שבלימוד שבתקופה הזו, יודעים לבד להרגיש את האמת, את כח התורה, את עדינות הנפש שבהתגברות וההתקדשות במיעוט תענוג ובמיעוט שיחה.

לפי ההרגשה של רובם, אינם רואים את עצמם בחשש שיעזבו את הלימוד המיוחד הזה, כי נמשכים לזה מרצון, אמנם נמנעים ממשיכת היצר הרע הטבעית שלהם, אבל זה לא בגדר מלחמה כל כך, כיון שההסכמה חזקה והחלטית ברצון וממילא אין על מה לדבר, במצב זה היצר הרע משותק כמעט.

ואף על פי כן המציאות היא שלא ממשיכים עם זה... כמעט כולם וכל אחד כפי דרגת החזקת הזמן הזה, אחר כך מתחיל קשיים, ואז פתאום הכל משתנה, מגיע זמן של ירידה, פתאום הוא לא מצליח, והוא משתנה בעיני עצמו, והוא נהיה לא מתאים..., למרות שבתחילה הצליח, הוא מוצא לזה תירוצים מסיבה כזו או אחרת, כמו שכתוב חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם, ובטוח שרעיונותיו נכונים, וכמו שנזכר שם בפסוק שהעצל אומר שיש שחל בדרך וארי בין הרחובות, כל התירוצים הנזכרים שם כדי לא ללמוד, הסברים רבים יש לו למה הוא לא מתאים ללימוד, זה לא התכונות שלי, וזה לא לפי הראש שלי, זה לא מתאים לו, והוא אינו ראוי להצליח.

וכל זה אחר כך, אחרי שמתחיל הקשיים, אבל השאלה איך זה מתחיל, מה עם זה שלומד עכשיו ומרגיש טוב בלימוד היכן זה נעלם, ואיפה זה בורח, אחרי שכבר למד טוב והתמסר, והרגיש והתפלל טוב, איך כל זה נעלם, הרי לא קרה שום דבר מיוחד, והמציאות מוכיחה שזה משתנה תמיד, בלי מהפכות, לאט לאט דועך, בלי שום דברים מיוחדים, ולמה זה נוהג שבעולם.

והרי המצב הזה חוזר על עצמו בכל שנה, לצערנו רובם מאבדים את המרץ הזה, ונכנסים לתקופת המלחמה, ואין לומר שנחלשו מרוב המאמץ כיון שבאמת היו מרוצים וטוב להם בלבם, וככל שמוסיפים יותר הרי מרוצים יותר, ולהיכן כל זה נעלם, מבלי שום סיבה מורגשת.

והדברים כתובים כבר בדברי חז"ל במדרש קהלת, "בנוהג שבעולם אלף נכנסים למקרא יוצא מהן מאה למשנה, מאה למשנה יוצא מהן עשר לתלמוד, עשר לתלמוד יוצא מהן אחד להוראה, הוי אדם אחד מאלף מצאתי".

והנה האלף שנכנסו אי אפשר לומר שיש אחד מהם שהוא מראש היה מתאים לצאת להוראה, שא"כ אינו נחשב שאלף נכנסים, שהרי מראש היה רק אחד שראוי לצאת, ומשמע שכל האלף ראויים ויצא מהם רק אחד, וגם לא מצאנו שיגידו סימנים כיצד נדע מי יצליח ומה הסימן להצליח, אלא כל אותם האלף שנכנסים למקרא היו ראויים להצליח, באמת כולם ראויים.

וכמו שמקובל ממרן החזו"א זללה"ה שיש הרבה שבצעירותם הצביעו עליהם שהם הם שיגדלו ויצליחו, ולבסוף לא הצליחו, והיה הרבה מהגדולים שהיו בהתחלה חלשים בכשרונותיהם, שלא חשבו שיצא מהם משהו, ולבסוף הצליחו, והכל לפי מידת ההתמסרות כי באמת כל האלף ראויים.

איך קורה כזה דבר שכולם נכנסים וכולם ראויים ורק אחד מהם יוצא להוראה, ואנו יודעים שסיבת הדבר איננה משום שקרה איזו מהפיכה בעולם באותם שנות גדילתם, כי הרי הדבר חוזר על עצמו מידי שנה בשנה, ואנו יודעים לומר שכך היה שנה שעברה וכך יהיה בשנה הבאה, כך נוהג העולם כבר אלפי שנים, על כרחך...

הדבר תימה, אלף נכנסים וכולם ראויים, ולבסוף יוצא רק אחד ובלי שום מאורעות מיוחדות.

השפעה של משפט אחד

נזכיר תחילה דבר צדדי, אבל ניתן לחשוב שהרבה הרבה הפסידו בגללו.

ניתן לומר שרבים מאלו שלא זכו להיות תלמידי חכמים הפסידו משום שבגללם אחרים לא למדו, לאו דווקא בגלל דברים בטלים שגרמו לאחרים, אלא אדרבה הדבר מצוי דווקא אצל הבחורים הטובים והלומדים, שבמשפט אחד שאמר לחבר השפיע עליו לגמרי, שבהזדמנות מסוימת הזדמן לו לומר משפט מזלזל לחבירו, בשעה שמתחיל ללמוד וניסה להבין, כמו - אתה לא מבין... חסר לך הבנה וכיוצא בזה, המשפט הזה נאמר בלי כונה כלל, ואדרבה, הרבה פעמים מדובר דווקא בבחור שהוא משתדל בשבילו ומשקיע את כוחו לעזור לו, אבל בהזדמנות קלה, היה לו נוח לומר את המשפט הזה, במקום המתאים, ובלי משים לב המשפט הזה הוא זה שגורם לו להשבר, לצערנו הדבר מצוי שבחור שנחשב בין הטובים, או שהוא מבוגר יותר, הרי ביטוי משפיע, ואם ביטל דברי חבירו בזלזול, ובפרט בזלזול אישי, אתה לא מבין וכיוצא בזה, הוא יכול להרוס בזה את כל בניינו.

המשפט הקל הזה עלול להיות גורם מעכב לכל הצלחתו של זה שאמר אותו, והרבה שהפסידו את כל עתידם בגלל משפט כזה.

ולמה, משום ששינוי שהמחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, "שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם", זה לא צודק שהוא יהיה בגיהנם ולא הצליח בגללך, ואתה תצליח ותהיה בגן עדן, וכן להיפך אמרו במזכה הרבים שאין מביאין חטא על ידו שלא יהיה הוא בגיהנם ותלמידיו בגן עדן.

וכמדומה שהאחריות הזו גרמה להרבה מן המוצלחים שלא יזכו להיות תלמידי חכמים, כי הם בגדר מחטיאי הרבים, ולכן לא מספיקים בידם לעשות תשובה, וכך גם

זה שגרם לשני ליפול הרי הוא חייב להביא אותו עמו לגן עדן, ולזה צריך תפילות וזכויות רבות.

ולמרות שאין כוונת זה שאמר את המשפט לצורה שבה הוא התקבל, אבל המשפט הזה הוא יקר, והדברים נוראים, עד כמה הדבר נאמר בלי משים לב, ובלי הנאה מיוחדת, ואין לזה יצר הרע מיוחד, ונאמר בלי כונה כלל, רק שנוח לשחרר את המשפט במקום המתאים, וחיים כך בנוסח של דיבור כזה, ולא יודעים עד כמה שהדבר משפיע, ובפרט כשהבחור שומע ממישהו אחר שפלוני דיבר עליו כך גם לפני אחרים, שהדבר עלול לגרום לו....

הסיבה למצב הזה משום שמתרגלים לדבר בצורה משוחררת, ולא לזיהר בכל מילה. ומצינו בתלמידי רבי עקיבא שהיו גדולי עולם, שהרי לאחר שנסתלקו כתוב בגמרא שהיה העולם שומם, חזינן שהם היו מעמידי העולם, והרי פשיטא שאם היו שואלים אותם האם הם נוהגים כבוד ודאי שהם היו משיבים שנוהגים כבוד ובכל אחד, ולא היו מעלים על דעתם שהם נחשבים כלא נוהגים כבוד, וודאי לא היה אצלם התנהגות מזולזלת, ולא זלזלו בכבוד אדם מעולם, הרי הם יודעים כיצד צריך להתנהג כפי שידעו את כל התורה, ועל כרחק שיש אנשים שמוגדרים שאינם נוהגים כבוד זה בזה ואינם יודעים מכך.

והדבר מצוי שמתרגלים להגיב בצורה מזולזלת על דברי השני, ומתרגלים להשיב שמה שאמר פלוני זה שטויות, וחבירו משיב כנגדו גם כן בסגנון דומה, וכך מתרגלים לנוסח כזה שלא נוהגים כבוד, בלי שמרגישים בזה, משום שבאמת לא כינו לפגוע, ובאמת בהשקפה כשלעצמה הם מעריכים ומכבדים, ויודעים כל אחד במעלת השני, אבל מתרגלים לדבר בנוסח מזולזל.

"לא נהגו כבוד זה בזה" - זה מספיק בשביל להחרים את כל העולם!, שיש בזה חוסר כבוד התורה שנוהגים בצורה לא מכובדת וגם שמפסידים לאחרים, עצם הדבר של "פחות כבוד התורה", על זה העולם נחרב.

כתוב באגרת הגר"א ז"ל ועד יום מותו צריך האדם להתיישר, ולא בתעניתים וסיגופים רק ברסן פיו ובתאוותו, וזהו התשובה, וזה כל פרי העולם הבא כמו שכתוב כי נר מצוה וגו' אבל ודרך חיים תוכחות מוסר, וזהו יותר מכל התעניתים וסיגופים בעולם וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער ואומר הכתוב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים וגו', ובזה יכופר לו כל עוון, וניצול

משאול תחתית, כמ"ש שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, מות וחיים ביד הלשון, אוי למי שממית עצמו בשביל דיבור אחד, ומה יתרון לבעל הלשון, ולכל יש רפואה חוץ כו', והעיקר שלא תדבר בשום אדם בשבחו וכל שכן בגנותו, כי מה לו לאדם בדבר זרות, שוחה עמוקה פי זרות זעום ד' יפול שם כו', אבל העיקר לזכות לעולם הבא בשמירת פיו, וזהו יותר מכל התורה והמעשים, עכ"ל.

כתוב כאן דברים שקשה להבין, "וזהו התשובה", "זה כל פרי העולם הבא", "וזהו יותר מכל התעניתים וסיגופים בעולם", "ובזה יכופר לו כל עוון וניצול משאול תחתית", "העיקר לזכות לעולם הבא בשמירת פיו", "וזהו יותר מכל התורה והמעשים". הדברים הללו הם נוראים, ואילולא יצאו מהגר"א לא היינו מעלים על דעתנו עד כדי כך, "יותר מכל התורה והמעשים", חסימת הפה, "זה כל פרי העולם הבא".

אם אדם היה יודע כמה הוא מפסיד ממשפט אחד כזה, בהצלחתו בלימוד ובכל עלייתו, לא היה מעלה על דעתו להוציא מפיו, למרות שכעת עולה בפיו משפט כל כך "מוצלח", והכל ענין של הרגל, הרי אם היה צריך לשלם כדי לומר זאת, לא היה מעלה על דעתו להוציא על כך אפילו פחות משהו פרוטה, וכאן הוא משלם מחיר כל כך יקר... ועל אחת כמה וכמה אם משפט זה גרם לחבירו עיכוב בעלייתו, כמה עבודה גדולה לתקן זאת, ואף בלא זה כמה יצטרך להתאמץ בלימוד בשביל זה, מה שהיה יכול להשיג במהירות אם היה לו יותר סיעתא דשמיא אם לא היה אומר, בין מעצם הדבר של חוסר כבוד התורה, וקל וחומר כשגורם לאחרים להפסיד על ידי זה.

ויותר חמור מזה מה שמצוי שמבלי משים נפלט איזה משפט מלגלג או מזלזל על מי שמתמיד יותר, ומתפלל טוב, שגורם לרבים [בין לאותו שנאמר לו ובין להשומעים שנוכחו בבשתו] לפחד מלהתנהג בהתמדת הלימוד ובתפלה בדביקות, או שפוחדים להמנע משחוק וקלות ראש בחברתו, וההרס הזה הוא גדול מאד דהיינו שנגרם על ידי כל דיבור קל או קריצת עין, מעל לכל מה שאפשר לשער ולתאר, וכלשון מרן החזו"א זללה"ה באמו"ב על האדם שרוצה להתחיל ללמוד אחר שנים רבות, והוא מסביר איך שהבעה מתמיהה של בר נש פלוני ופלוני הנוכחת במראה דמיונו, מכלימה את פניו ולא עצר כח נגד דמיון הבל וחזיון שוא, והבחור השגון שהוציא המשפט מפיו, לא נתכין באמת, רק לחידודי בעלמא, ולצערנו גם זה מצוי מאד מבלי משים והרגשה כלל.

והעיקר תלוי בהרגל, כי כשמגיעים למקרה מסויים ולרגע הנסיון שיש לו משפט טוב להגיד, קשה להתגבר, אבל מי שישים לב לפרט זה, ירגיל את עצמו שיש לו אמנם מה

לומר והוא עוצר את עצמו, זוהי הזכות הגדולה של "כל שעה ושעה שאדם חוסם פיו בעולם הזה זוכה לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער", לא ביקשו להתיישר בדברים קשים, רק להתרגל ולהכניס לעצמו את התודעה הזו, אני לא מאלו שמגיבים ב"משפט קולע" בכל פעם ששומע משהו, לא להיות מאלו שמגיבים בכל דבר, וידע שלא ירד מזה ערכו אם לא יגיב במשפטים כאלה, רק ירויח את כל עתידו, שיהיה לו סיעתא דשמיא, להיות תלמיד חכם גדול, וזהו כל פרי העולם הבא.

חבל להפסיד כל זה בלי שום תענוג אמיתי, רק משום שלא שמים לב כמה אפשר להפסיד ממשפט קטן.

אין לו חלק לעולם הבא

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, הנה הובטח עולם הבא גם לכאלו שלא עסקו בתורה ועסקו במעדני עולם הזה, ולעומת זה יתכן שיתדפקו על שערי גן עדן אנשים שעסקו בתורה ואותם ישאירו בחוץ, והמה יתפלאו היתכן הוא בפנים ואני בחוץ, ומשיבין לו עליך נאמר במתניה דאבות חוץ מהמלבין פני חבריו ברבים, ואמרו ב"מ נ"ח ב' כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה שיורדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלבין פני חבריו ברבים והמכנה שם לחבירו, ופריך מכנה היינו מלבין, ומשני אף על גב דדש ביה בשמיה, פרש"י כבר הורגל בכך שמכנים אותו כן ואין פניו מתלבנות ומכל מקום זה להכלימו מתכוין, והוא צעק יצעק סך הכל אמרתי מילה פה מילה שם, ורוב עיסוקי היה בתורה ומצות, וישיבוהו אתה צודק, אבל כבר הזהרתך מראש שיש דברים מסוכנים שאפשר להפסיד בהם הכל, כשמתעוררים בדברים אלו ועוד כאלו, יש חשק לברוח למדבר, כי מי יאמר זכיתי לבי שלא לפגוע בכונה ובלי כונה, האמת היא שזו עצה נכונה, לפי גודל הסיכון, ויש להשתדל מאד להתרחק מסיכונים אלו, ובמשך הזמן על ידי עמל התורה והתפלה יזכה להיות אוהב את הבריות ומשמחת את הבריות ומלבשתו ענוה ויראה והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

הרבה פעמים מתעורר אצל האדם רצון להתמדה ולתפלה כראוי, והוא נמנע מפני המלגלים, ובעיקר הענין כבר ביאר מרן החזו"א זללה"ה באמוב"מ פ"ג סכ"ז איך שהאדם מצייר בדמיונו הבטה מתמיהה של בר נש פלוני ופלוני וזה מכלים את פניו מלעשות רצונו להתחזק בתורה ומצות, ודברנו כעת על האחריות המוטלת על המלגלים, או הגורמים שמפני הבטתם ימנעו מלחזור בתשובה, וגם זו רעה חולה

מאד, כי האדם אינו נהנה בחטאי חבריו, וכמ"ש אין אדם חוטא ולא לו, וכאן הוא גורר על עצמו הרבה חטאים ועונות, ולפעמים של דורות וחברים וכו', וזה על ידי דיבור קל או לגלוג מועט, העצה לזה היא גם כן ההתרחקות מנסינות.

האמת היא שהמלגלג מתכוין להרגיע את עצמו, ועינו צרה בהתקדמות חבריו יותר ממנו, והוא משתדל למנעו, ועל כל פנים לחזק את עצמו על ידי שהוא עם החברים, ועל המתקדם צוחקים, והמתקדם יכול להתעודד לפי הלגלוג, דשמע מינה שהתקדמותו יש בה ממש, והיצר משתדל למנעה.

המיוחסים אחריותם בזה כבדה יותר, בין בהלבנת פנים בין בעיכוב חבריו מלשוב, ובין בהחטאתו, וכאן משמשת הענוה את המיוחס לרעה לומר מה שוה מעלה שלי, אבל כאן היצר מגדיל את המיוחס ומחשיב דבריו כבאין מרבותיו, ומשתמש בהם לצרכו כנ"ל, וכמ"ש הפוסקים שהיום אין תלמיד חכם הראויים לתואר זה אלא לחומרא, שלמידין ממעשיהם ויש חילול השם בקלקולם.

הנה ידוע שהבטלנים והדברים תשובתם קשה, ואין הדבר מצוי שיחזרו ללימוד כראוי, ונראה הטעם מפני שהכבידו על עצמם הרבה מעונות שאר בני אדם, וכמו שאמרו שאין מספיקים בידם לעשות תשובה שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידו בגהינם, ולכן מי שרוצה בעתיד להיות תלמיד חכם יזהר מאד שלא יעמיס על עצמו יותר מעונות שלו, כי להתגבר על עבירות חבריו זה קשה מאד, ורק עם חיל גדול יזכה שגם חבריו ישוב על ידי תשובתו שלו, כמ"ש בחוב"ה.

כשהאדם מקבל חלישות הדעת ממצבו, ובפרט כשרואה שחבריו מתקדם יותר, ונפגש בטעויות מחוסר ידיעה וכו', הרי הוא קרוב וקל לשוב בתשובה, ומיד היצר מתעורר להרגיעו, וגם הוא חושב לעצמו שראוי להרגע, וההוא לא כל כך טוב ואני לא כל כך גרוע וכו', אבל האמת שטוב לעורר חלשות הדעת ולהרגיז יצר טוב על יצר הרע, ומה ירויח אם ימצא מנוח לנפשו בזה שגם חבריו אינו מתקדם כל כך, אבל סוף סוף ישאר הוא במצבו בלי התקדמות, ההרגשה הזו שרואים אותה כצרה, היא מהסממנים היותר מועילים להתקדמות האדם וחבל להרגיע אותם ולחפש פתרונות, איך להשאר בדרגה זו בלי חלישות הדעת.

המיוחסים זכות אבותם מסייעת ותורה מחזרת על אכסניא שלה, ומלבד זה יש להם הסיוע הגדול של חלישות הדעת כלפי רבותיהם, וקנאת סופרים להיות נמנה בין התלמידים המקורבים שיודעים להבין ולקבל התורה, ואין להם ספק באמיתות דרכם

וזה עוזר להם להתאמץ בעליתם בתורה ובמעשים טובים, כי אין עליה בקל, וכשיודעים הכוון והדרך מתאמצים יותר, וכל אחד מכיר ויודע את פלוני ופלוני שהם חכמים וטובים ממנו, והם עדיין בגדר תלמידי תלמידים וגבוה מעל גבוה, וכשנפגש עמם מקבל חלישות הדעת שיש בה כדי לסייעו הרבה, ולבו נשבר בתפלה להתקדם ולהמנות בין החכמים, והוא מתאמץ בתורה להבין ולהשכיל.

אבל גם בזה ידידו היצר משתדל מאד להרגיעו, ואמנם בלב נשאר הקנאה, אבל לפחות כלפי חוץ, כמו שמצוי אצל ילד שלא קיבל פרס שהוא צועק מי צריך פרסים וכיוצא בזה, ובאמת זוהי צעקת כאב, ואם יאמר לו אדם אתה לא נמנה מבלי עלייה, ישיבו וכו' זוהי עלייה וכו' כל מיני משפטים היוצאים מכאב עמוק, אבל ההפסד הנגרם לו ולשומע הוא גדול מאד, ואף במילה קלה כמשם יתברך בסמוך מהגמרא. (מתוך מכתב).

השפעה על הסובבים

עוד מענין המחטיא את הרבים, הוא האחריות הגדולה שיש לכל אחד על מה שהסביבה לומדת ממנו, ובפרט הבחורים היותר מבוגרים שמשפיעים בכל התנהגותם על הצעירים והחדשים שלומדים מהם, וכאן מגיע רגש הענוה, שחושב לעצמו מי אני מי מסתכל עלי ומי לומד ממני, אבל המציאות שכל אחד - כל בחור הנמצא בישיבה הרי הוא או מזכה הרבים או מחטיא הרבים, בכל פעולה ופעולה הרי הוא משפיע על כולם, ומעשיו מכפילים את עצמם בלי סוף, אלו שלמדו ממנו, ותלמידיהם ותלמידיהם של תלמידיהם..., מעין מה שהיה אומר הרב זללה"ה שהיום בעולם התקשורת אדם יכול לעשות עבירות ברגע אחד מה שאינו יכול לעשות בעצמו בעשיית עבירות מאה שנה רצוף, ומכריע בזה את כל חייו לחובה, משפט אחד יכול להכריע את האדם בכל חיי העולם הבא, וכן הוא בכל אחד בישיבה שמשפיע בזה על כולם, בכל פעולה.

בחור שרואים אותו קם מאוחר או עוסק בדברים בטלים, אפילו בדבר שאינו עוול גמור, [בין אם הוא "מעלה עשן" כל שהוא, או מחזיק פלאפון וכיוצא בזה], צריך לדעת שזה לא כל ש"הוא" בלבד עושה זאת, ובפרט אם הוא מבוגר יותר, זה מיד מצנן לכולם

⁵ יש לזכור שבחור בישיבה אינו רשאי להתנהג לפי טבעו כאדם יחיד, כי כל פעולה שעושה יש בה אחריות לרבים, והוא בכלל מזכה הרבים או להיפך, בפרט אם הוא מהחשובים בלימוד, ויותר מהר לומדים הקלוקלים מהדברים הטובים כמבואר בירושלמי בעובדא דרבי ינאי שלמדו ממנו הקלוקל ולא למדו ממנו התיקון, ואמר ילפין מקלקלתא ולא ילפין מתקנתא.

את כל ההתייחסות למושגים האלו, ומה שהוא מפסיד בזה לעצמו... והאחריות בזה גדולה, משום שעבירות שאדם עושה לעצמו עוד יכול לתקן בתשובה על ידי מאמץ, אבל איך יעשה תשובה על מה שגרם לאחרים? איך יגרום בכחו שפלוני יקום לתפלה בזמן, או שיפסיק להחזיק פלאפון, כמה תפלות וצומות צריך בשביל להפוך לב של אחרים, ומאבד בזה כל שליטה ומכביד בזה על כל הסיכוי שלו לחזור בתשובה, שאיך יתקן את כל מה שפגם וגרם לאחרים, וזה עלול למשוך גם אותו שלא יכול לחזור בתשובה, "שלא יהיה הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנום".

ואפילו יהיה הדבר ברי במאה אחוז שאין הדבר הזה מזיק לאותו אדם בפרטות, שעשה זאת מסיבות אישיות, החזקת מכשיר או בכל מעשה אחר, המציאות היא שזה משפיע והוא משלם את המחיר היקר, ואפילו יבוא אליהו ויאמר שלא יזיק לו הדבר, עדיין הדבר חמור, שהוא מצנן את כל המושג הזה כלפי כל בני החבורה, וכח החברה משפיעה לגבי כל התחומים.

הדברים הללו נכונים לטוב ולמוטב, ובכל תחומי החיים, כפי שיש דברים שניתן לראותם בחוש ממש, שכשבני חבורה נזהרים בכשרות הרי זה מחייב את כולם, ובמקום שאחד מזלזל הוא מצנן לכולם את המושג הזה, וכן בנוסח הדיבור בלשון נקייה, ובכל דבר, שהכל מושפע בכח החברה, אין מושג של לא משפיע.

גם מצוי לפעמים בלי משים לב להוציא ביטוי לזלזל על שיעור מסויים, שהוא כך או כך, לא באנו בזה למי שידע את המחיר ומתיר לעצמו באצטלאות שונות, שיש לו ענין להוריד את פלוני מכבודו לפי השקפתו עליו, או "לשם מצוה אחרת", שזה ענין בפני עצמו, לא באנו אלא למי שחושב שלא עשה כלום, רק הביע דעתו, וזה דבר של מה בכך, דע לך שיש מחיר לכל השפעה, מחיר יקר, זה לא בחינם, לפעמים המחיר של זה קובע את כל העתיד, וכל החיים שלו תלויים בכמה משפטים האלו, והרבה שומעים עובדות על כאלו שהזיקו לאחרים בכגון אלו, וכל עתידם נאבד, יש ברוחניות ויש בגשמיות בענינים שונים, ואין כונתנו להכנס לאיומי הקפידות, אלא להודיע חומר העבירה שתלוי בה הלבנת פנים וביזוי תלמידי חכמים, פתח ללמד את הצעירים לזלזל בהורים ומורים, וממילא יורדת המחויבות הכללית להכנע לחכמים, **הכל מגיע מכלום**, ממילים של מה בכך.

אם אדם חי לעצמו הוא יכול להתמודד עם העבירות שלו, אבל האחריות על אחרים...

ההרגל במעשים קלים

יש עוד חלקים שעל ידי ההרגל במעשים הנראים כקלים, אבל גורם שהדברים יהיו בחוסר שליטה:

הכח של מעשים קלים בהשפעה על כל גדילת האדם, יש בהם שלפעמים גורמים שלא יהיה לו מספיק כח כנגד היצר, ההרגל גורם לאדם שיהיו הדברים בדרגה מסוימת של חוסר שליטה, כמו שמוזכר בספרים ובזוהר, אדם מכניס את עצמו להרגלים לא טובים, ובהתחלה הוא מרגיש שלכאורה הוא יכול להפסיק ברגע, וכן הוא גם באמת שאין ליצר הרע רשות להשתמש בכח יותר מהאדם⁶, ואם החליט להתגבר בהחלטה גמורה הוא יכול תמיד, אף על פי כן המציאות שאינו משנה את עצמו, וממשיך עם הנסיונות ה"קלים", בדחייה שיבא יום ויפסיק אותם, כמו אותם שמתרגלים לעשן ובתחילה חושב שהוא יכול להפסיק כל רגע, אבל למעשה זה לא יוצא, וכל זה מכוחות הטומאה שלא נותנים לו לעשות את מה שבאמת בשליטתו, כוחות שמשבשים את האדם, שאף על פי שהוא יכול, בכל זאת הוא לא מצליח, מדחייה מיום ליום בהשפעת כוחו של יצר, פתאום הוא מוצא את עצמו לאחר שנים שקוע בזה.

ובזוהר על הפסוק "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני" שיש ימים שהם "ימי רע" שכחו של היצר הרע שולט להסירו מן הדרך, וכוחו מאותם עבירות שהוא דש בעקיביו, ומסיים שם בפסוק הוי מושכי העון בחבלי השוא, ולבסוף וכעבות העגלה חטאה.

אדם שמתרגל לדברים שנראה לו שהם נסיונות קלים שכעת נופל ובפעם אחרת יהיה לו קל להתגבר, לא יחשוב שלעולם יוכל, אמנם תמיד אפשר להתגבר כשרוצים, אבל לא תמיד זה כל כך פשוט.

ובביאור הגר"א למשלי כתב שכל עבירה שאדם עושה נברא מלאך שכל מטרת יצירתו בעולם להחטיא את האדם שוב באותו החטא, והוא נברא עם תשוקה לבצע בעולם את מטרת יצירתו, וזה מגדיל לאדם את הנסיון, שמתחילה היה לו רק את היצר הרע להחטיאו, וכאן אחרי שחטא מלבד הנסיון שהיה לו עד היום יש עוד מלאך שנלחם להחטיאו, וז"ל "שבכל דבר שאדם עושה נותנים לו רוח ממרום והוא מסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה, וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה, והוא

⁶ וכתוב מהגר"א שאמר ניכר נפלאות הבורא ית"ש שמחזיק ליצר הרע כמו קשור בחבל ואין מניחין אותו לשום אדם אלא כפי השיעור שיוכל האדם לשבור אותו, ע"כ, והנה היצר הרע הוא מלאך אלא שמצמצמין כחו כפי הרשות שניתן לו מן השמים.

נהנה מהם, ומזה יש לו נחת רוח, הן בדבר מצוה או בדבר עבירה, וזהו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, וכל דבר עבירה שהיא גדולה גם הרוח הבאה ממנו היא גדולה ומתאוה יותר לעבירה עוד, וכן בדבר מצוה גדולה בא רוח ממקום קדוש מאוד ומתאוה מאוד למצוה ונהנה מאוד מחמת זה ממצוות⁷, "עכ"ל.

ומבאר שם שזו הסיבה לכך שיש משיכה גדולה לדברים בטלים וליצנות יותר מכל העבירות, אף שאין בזה שום הנאה גשמית, וזהו רק מחמת שרוח הטומאה של דברים בטלים גדולה עד מאוד, שהיא כנגד התורה שהיא כמעין הנובע, כיון שזו עבירה גדולה, הרי התשוקה של המלאך הנברא מהדברים בטלים להמשיך על האדם עוד עבירה של דברים בטלים גדולה ביותר.

מבואר כאן שהאדם גורם לעצמו שיהיו לו תכונות רעות, ורצונות רעים, גם בדברים שכלל אין לו נסיון בהם.

וכן אמרו בגמרא סוכה נ"ב א' אמר רבי אסי יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא (עכביש) ולבסוף דומה כעבותות העגלה (משאדם נמשך אחריו מעט מתגבר והולך בו, רש"י) שנאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה", (בתחילה היו מביאים אותו עליהם על ידי חבלים שאינם של כלום, וכעבות העגלה, חבל עבה שקושרים בו את הפרה למחרישה, רש"י).

⁷ וז"ל בפירוש על משלי א' כ"ג על הפסוק הנה אביעה לכם רוחי וז"ל שבכל דבר שאדם עושה, נותנים לו רוח ממרום והוא מסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה, וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה, והוא נהנה מהם ומזה יש לו נחת רוח, הן בדבר מצוה או בדבר עבירה, וזהו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, וכל דבר עבירה שהיא גדולה גם הרוח הבאה ממנו היא גדולה ומתאוה יותר לעבירה עוד, וכן בדבר מצוה גדולה בא רוח ממקום קדוש מאוד ומתאוה מאוד למצוה ונהנה מאד מחמת זה ממצוות, וידוע שהמצוה הגדולה מכל המצוות היא לימוד התורה, ולהיפך דברים בטלים וליצנות שהם היפך התורה, ולכן יש הנאה מדברים בטלים וליצנות יותר מכל העבירות, אף שאין בזה עולם הזה [פירוש, הנאת הגוף], אך מחמת שרוח הטומאה גדולה עד מאד, והיא כמעין הנובע, היפך התורה שהיא כמעין הנובע, לזה אומר [הכתוב] הלא אין בזה עולם הזה [פירוש, הנאת הגוף] כלל, רק ההנאה היא מחמת שהוא היפך התורה, והיא עבירה גדולה ורוח נובע, הנה אביעה לכם רוחי ואז תהיה לכם על ידי רוח הקודש הנאה גדולה כמעין הנובע, ובדואי תהיה הנאה יותר גדולה מזה, כי התורה כנגד כולם והנאת רוח"ק גדולה מרוח הטומאה, מפני שזו היא הנאה אמיתית, עכ"ל.

בהתחלה האדם נמשך אחרי היצר הרע מעט, וחושב שזה כלום, אבל לבסוף זה נהיה כעבות העגלה, עכשיו נעשה הנסיון גדול יותר ולא שאין הדבר בשליטתו לחזור בתשובה שבכח גדול הוא יכול, אבל הנסיון קשה יותר שכוחות הטומאה משבשים אותו ומונעים ממנו לבצע זאת, ויש כאלו שנדמה עליהם שאינם במלחמה כלל, שאין להם אפשרות כלל לחזור בתשובה, וזה נעשה מחמת ההרגל שהיצר הרע התחזק עליו עד שנהיה עליו כהרגל, אבל זה בלי שמנעו ממנו את האפשרות מלחזור שאין לו שום מונע בפועל שמונע ממנו לחזור, אף על פי כן קשה לו יותר לחזור.

עוד מצינו בגמרא שאדם יכול לחדש ולייצר לעצמו תאוות שלא נמשך אליהם בטבעו, שאמרו סנהדרין ס"ג ב' אמר רב יהודה אמר רב יודעין היו ישראל בעבודת כוכבים שאין בה ממש, ולא עבדו עבודת כוכבים אלא להתיר להם עריות בפרהסיא, פרש"י שאמרו נפרוק כל עול תורה מעלינו כדי שלא יוכיחו אותנו על העריות, אבל לא תקפן יצרם על עבודת כוכבים, והקשו בגמרא מכמה עובדות שהיה להם געגועין על עבודת כוכבים, ומסרו נפשם עליה, ומשני בכולהו בתר דאביקו ביה, ופרש"י אחר שנתקשרו בה מעצמן תקפה חיבתן עליה, למדנו מכאן שיכולין לקבל תאוה לדבר שאין בו ממש ואין לו משיכה לזה, עד כדי מסירות נפש, הרי שכוחות הטומאה של העבירה מתגברים על האדם ונותנים לו משיכה לעבירה מה שלא היה לו בטבעו, וביאר הרמב"ן שזהו מה שנאמר כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה, שיש תאוות שהאדם רווה מהן, ועל ידי שמתגבר בתאוות שהוא צמא להם מקבל תאוה גם לרווה.

כח ההרגל מחזק את היצר הרע, והוא באמת מקבל יצר הרע יותר חזק.

לשמוד על הלילה

אחד הזמנים שבהם יש נסיון גדול ונזק לו ולאחרים, הוא זמן הלילה, וזהו מפסיד גדול וזה מתחיל מזה שמרגישים שזה על חשבון השינה בלילה ולא על חשבון הלימוד, והאמת שזהו גלגל של הפסד גמור לכולם, אין זמן שהוא זמן אויר, וכל דבר הוא על חשבון הלימוד בסדרים, וזה גלגל שגורם הפסד לכולם, שלא קם לתפילה, וגם אם קם הרי זה תפילה בעייפות והורס את כל היום שאחריו, לבד מעצם ההפסד של דברים בטלים ואסורים וכל המסתעף מזה, שמכניס את ראשו לדברים בטלים, וכש"כ אלו שמפריעים בזה לאחרים, שגורמים בזה הפסד גדול, וחלק גדול מכל הפסד השטייגען בישיבה נובע מזה, הדיבורים המותרים ושאינם מותרים, ומה שמכניסים למחשבה עוד

עניינים מלבד הלימוד, ויש את עייפות יום המחרת... ומה שמפריע לאחרים, ומי שרוצה לגדור עצמו יקח בזה גדר לפחות לחודש אלול, ויהיה בזה ממזכי הרבים, ואמנם אלו שהתרגלו בזה הדבר יהיה קשה עליהם להפסיק, שילעגו להם, הנהייתה כזה! אבל אינו מלחמת עולם וכמה שבועות שיתאמץ כבר יפסיקו ההפרעות ויתכונן לזה מראש שידע שילעגו עליו.

הדברים נכונים גם לכל החיים, גם לאברך בביתו כשהוא לבד, אין שום הבדל בין שעת לילה לשעת יום, אין מושג שהלילה הוא חשבונו הפרטי, כי הכל בסופו של דבר על חשבון הלימוד, והוא נרדם בסדר או שאינו מרוכז, ואדרבה לפעמים הבטלה בלילה גרועה מהבטלה ביום, שדברים לוקחים בלילה זמן רב, מתוך הרגשה שהזמן הזה הוא זמן רשות, מה שביום יעשה בחצי שעה עלול לקחת בלילה שעתיים ויותר... ביום יש את הלחץ לגמור ולרוץ לכולל ואילו הלילה נדמה כזמן הפקר...

ובכלל יש להמנע מדיבורים וביטולים המצויים אצל בחורים שחושבים שיש מצוה לדבר בזה, בעיני השקפה וכיוצא בזה, בפרט בזמנים שמצויים ביטולים מהדיעות שמגיעות מבחוץ, וכל מה שקורה בעוה"ר בעיקבתא דמשיחא, מי שרוצה באמת להועיל לכלל ישראל בכלל ולבני החבורה בפרט יקבל על עצמו שאינו מענין אותנו כלום מכל עניינים אלו, וזה מה שמועיל לכולם שלא להכניס עצמו לדברים בטלים ומשפיע על כל החבורה, ואשרי מי שבזכותו יתקיים העולם לקבל פני משיח צדקנו העומד אחר כתלנו.

ויש להעיר שלפעמים גם הלימוד מאוחר בלילה מרגיל את האדם לקום באיחור ולהתפלל בעייפות, במנין מפוקפק, אם מגיע למנין בכלל, והתפלה הזו מרחיקה את הלימוד, ואינו נכנס ללימוד מתוך קדושת התפלה, וחסר לו ההשפעה הזו לכח התורה, וההרגל הזה מונע ממנו להיות קשור לתפלה גם במנחה ומעריב, והיצר הרע מסייעו ללמוד בלילה כדי להרויח את כל הגלגל היומי הזה.

סיבת הנפילה – חוסר זהירות מהביטולים הקטנים

ונחזור בזה למה שהתחלנו בתחילת הדברים:

שכשמתחיל הזמן כולם מתחילים טוב, ורוצים טוב, ואף על פי כן המציאות שבהמשך הזמן הרי זה דועך ומפסיק וחוזר לאותו מצב שהיה בזמן הקודם, בלי שהיה שום דבר

מיוחד שגרם והפריע לו להמשיך את העליה. מה קורה לאותו בחור שכעת הוא לומד ומבין וכותב, איפה זה נעצר?

ועיקר הסיבה לזה⁸, הוא כשאחרי שמתחיל ולומד טוב ומרגיש טוב בלימוד נרגע היצר הטוב, הכח של ה"ירגז יצר טוב על יצר הרע" נרגע, הרי הוא יורד מהמתח שהיה לו בהתחלה ללמוד טוב בלי להרפות, שהוא כבר מרגיש טוב בלימוד ומרשה לעצמו לדבר קצת משפט פה ושם, ואינו באותו הריתחא, האש כבר לא "בוערת" כמו שהיה בהתחלה, שאינו מרגיש שהמשפט הזה ישנה אותו שעדיין מרגיש טוב בלימוד ולומד טוב וכותב טוב, ו"רק" אמר מילה פה ושם.

והאמת היא שזהו הגורם הנפילה הגדול, ולהיפך, דווקא מפני שאינו נפילה גדולה הוא הגורם לנפילה, שאם היה בור גדול והיה נופל בו, היה מרגיש שנפל והיה מתעורר להתחזק, אבל כשהבור קטן אינו מרגיש בנפילה והוא מרגיש שהוא עדיין טוב בלימוד, ומרשה לעצמו יותר וההשפעה של הירידות הקטנות מתגברת לאט לאט, עד שפתאום מבלי לשים לב איך זה קרה הוא מוצא את עצמו במצב של דעיכה, ואז הוא כבר מרגיש לא טוב עם עצמו, וכאן מתחיל מסלול הירידה הרגיל, הוא מרגיש שאינו מסוגל להצליח... וכבר מוצא לעצמו התירוצים ה"נכונים" למה באמת קשה לו, למה דווקא

⁸ עלינו לדעת שהנפילה אינה מורגשת כנפילה, רק זעיר שם זעיר שם, וזה בכלל מה שאמר יצר הרע דומה ליבוב שאינו מבהיל בבואו, ולכן אין שמים לב לזה, והנה הפתח הראשון מגיע מהרגשה של סיפוק, כי בתחלה היינו במצב של ירגז אדם יצר הטוב על יצר הרע, ואחר כך נרגע היצר הטוב בסיפוק של שמחת התורה, ושוב אינו מקפיד כל כך על ביטולים קצרים ודיבורים מעטים, וההפסד אינו מורגש לשעתו, כי עדיין רוב רובו שקוע בתורה, אבל לפי חובתם היא טומאתם, שהלימוד בעיון דורש התמסרות, דכמו שכחו גדול להשפיע על האדם לטובה, כך כל ביטול מצנן את כחו, ומפריע את שיעבוד נפשו ורוחו להיות כולו תורה, ואינו דומה לימוד השטחי ללימוד העיוני, שבלימוד השטחי גם אם הפסיק באמצע לא הפסיד רק זמן, אבל חוזר מיד לתלמודו, אבל בלימוד העיון צריך מסירת הדעת ואין מספיק רצון והסכמה לזה, אלא כח התורה ברציפות דווקא, ומי שטעם כח התורה כשהיה שקוע בה, יודע שזוהי מציאות אחרת, ולכן אם הפסיד ההתמסרות בביטולים הקטנים, הרי זה גוררו לביטולים נוספים כל הזמן, כיון שצריך לחגור עוז למלחמה מחדש, ואם אינו מתעורר לזה מיד, הוא נגרר לביטולים כמעט בעל כרחו, כי אינו מצליח לחזור למצב שהיה בו קודם, והיצר מטריד מחשבתו מן העיון שאין האדם שליט לתפוס המחשבות, ואף על פי שאינו מרוצה ממצבו, הרי הוא נמשך לדברים בטלים וכיו"ב, ולפעמים להרגיע נפשו על ידי היסח הדעת, ועבירה גוררת עבירה ומכביד על עצמו החזרה ללימוד, עד שירגיש נפילה ואז יתעורר להתגבר מחדש, והיות שכח הטומאה לא נסתלק לגמרי, רק הוא בהכנעה לזמן מה, הרי הגלגל עלול לחזור כנ"ל.

הוא אינו מסוגל, וזה שקר שהרי באמת למד בהתחלה והצליח רק שההפסקות המועטות גרמו לו ליפול.

כל הזמן הוא השקיע משום שהיה אש וכשיש אש הרוחניות מושכת, ברגע שהאש דועכת, הרי יש ליצר הרע "חזקה דמעיקרא" שלא למד, אם כן למה יתן לו להשקיע, היצר הרע לא נעלם גם בזמנים הטובים, ורק כשהאדם היה החלטי לא היה יכול לו, פתאום נראה שחונקים אותו דורשים ממנו ללמוד בלי הפסקה, לא נותנים לנשום, אבל בהתחלה לא הרגיש הרגשה כזו בכלל, הרגיש ברצון ללמוד ולהתקדם, לא הרגיש שצריך להתאפק מאד מלדבר, הוא נמשך לזה ברצון, הא למדת שכל זה עצת היצר.

הגורם העיקרי לנפילה הוא ההפסקות והביטולים הקטנים, ואם שמים לב לזה בזמן הטוב, אז מתגברים על זה בקלות, ורק כשנופלים נהיה הדבר קשה.

נסיונות המבינים

...והנה זכית להכיר האמת ולשאוף להגיע לזה, אך היות ויש לך הידע והנעימות והמשך גם לעולם השקר, הרי הבטלנים גם כן מוצאים טעם בחברתך, ואל תרתע מלנתק הקשר וליקרא בעיניהם כשוטה כי בנסיונות של קשר כפול גם לתורה וגם לסחורה א"א לעמוד, כי מה שהתורה מצליחה לחמם ולהתיך כחו של יצר, מתקרר ומתקשה ברגע על ידי לשון הרע וליצנות אחת, וצריך להתחיל הכל מחדש, וזהו הנסיון של המבינים, שאם היו נותנים כל עמלם בתורה היו מוציאים פירות מתוקים יותר, אבל לעומת זה נסיונם קשה יותר, תתחזק בלימוד הבקיאיות למלאת החלל שנוצר כשאין שקוע היטיב בסוגיא שאז היצר מתגבר, ועל ידי קבלות בל"נ תוכל להחזיק ולהצליח יותר, ומבואר בגמרא שמזמן הקבלה מתייחסים לזה בשמים כמעשה, ועל ידי זה תזכה לשנה טובה של עלייה בתורה ויראת שמים, (מתוך מכתב).

ה. קנייני התורה

"ולא הרי התורה כשאר החכמות אשר קנינם בכשרון וחריצות, ואילו התורה קנינה במ"ח דברים והיא מתנה נתונה מן השמים לקרובים אליו יתברך, אשר רגליהם מוצבים ארצה וראשם מגיע השמימה, ויגיעים בה בכל כחם, כאשר הננו מברכים נותן התורה בהוה". (מכתבי התעוררות חלק א' פרק ו' ב').

לימדונו רבותינו שהתורה אינה חכמה כשאר כל החכמות, שעניינם לימוד וידיעה, אלא לימוד התורה הוא דביקות בהשם, ולזה יש ארבעים ושמונה קניינים כמבואר בברייתא דקנייני התורה ובכלל קנייני התורה היא שהתורה מביאה את האדם לכל הקניינים האלו, (וכדמוכח מקנייני המלוכה והכהונה), וכמו שכתוב במתניתין דאבות - ומלבשתו עונה ויראה ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות, וכל עוד שהאדם שואף להגיע לשלימות הקניינים ואינו עוצר בעד עלייתו, הרי התורה מקרבת אותו לכך, ושומרת לו על הקניינים, אבל אפשר גם לעצור את השפעת התורה.

עריכת שפתיים

מתוך מכתבי הרב זללה"ה:

"ויסוד גדול הוא קנין עריכת שפתיים כאשר שמעתי ממרן החזו"א זללה"ה, והוא לשנן הדברים מתחלתם בבירור כאילו באת להסביר הדברים לקטן המתחיל, או לגר שעתה נתגייר, ולשנן באופן זה כמה פעמים, וזה גורם להבנה ברורה וגם לזכירת הדברים, וזהו הפתח לעומק ההבנה". (מכתבי התעוררות חלק ב' פרק ד' א').

"חושבני שראוי שתקבע לך כל יום שעה או שעתיים להתבונן בעיון בסוגיא שאתה עוסק, מבלי חברותא, אלא לבדך, ורצוי בשינון שפתיים את הדברים הנידונים מתחלתם, שזה מעורר את הבהירות במחשבה, ומרן החזו"א זללה"ה היה אומר שזהו קנין עריכת שפתיים שנשנה בפ"ו דאבות בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם". (שם חלק א' פרק ה' ה').

"מרן החזו"א זללה"ה היה אומר לשנן הדברים מתחילתם", [עריכת שפתיים פירושו להתחיל מהתחלה, כשיש קושיא או שאלה לא להתחיל לחשוב מהקושיא או

מהשאלה או מהחקירה, אלא לשנן תחילה מן היסודות], "כגון אם באים לדון אם מועיל מיגו בזה טוען כולה וזה טוען חציה", [בפרק שנים אוחזים זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי, למה האומר חציה שלי מקבל רק רבע ולא חצי ולמה חייב לישבע הרי יש לו מיגו שיכול לומר כולה שלי], "יש להתחיל שנים אוחזין בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי דאמרינן זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע, משום שכאילו הם נחלקים רק בחצי [מה טעם הדין שאחד מקבל רביע, משום שהחצי שלא מתווכחים עליו אין עליו נידון, יש להסביר את השורש על מה בנויה השאלה, ולהתחיל מהיסוד, למה אמרנו שקיבל רביע משום שאמרנו שכאילו נחלקים רק בחציה ועל החצי הזה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי], והשתא יש לשאול שיהא האומר חציה נאמן במיגו". והיה אומר ז"ל שזה עריכת שפתיים, (מכתב הרב זללה"ה).

"קבלת הבהירות היא על ידי פירוק הדברים מתחילתם, על מה בנויה השאלה, ובצורה הזו למצא פתרון לשאלה, ולא בחיפוש רעיונות חיצוניות ליישוב הקושיא".

"ובהיות קל יותר להשתלט על התנועות המעשיות מאשר על כח המחשבה, הנני חושב לנכון שתכופ את עצמך לשנן כמה שעות ביום את הגמרא שהנך לומד בקול ובשפת יהודית ובבירור".

"ר"ל שתבאר לפניך את כל הנושא מתחלתו ממש, כאילו היה עליך להסביר את הענין לתינוק שנשבה הבא עכשיו להתחיל הכל, וככה תשנן כמה וכמה פעמים אפילו עד עשר ועשרים, ובזה תורגל לעיון הנכון, ותראה שיתוספו לך חידושים ככל שתוסיף לשנן, ואל תתבייש בזה כי אדרבה זהו הכבוד הגדול לשנן דברי א' חיים". (מכתבי התעוררות חלק ב' פרק ג' ו').

לכפות עצמו לומר בפיו

מתוך מכתבי הרב זללה"ה:

"ואשר הנני מוצא לנכון להעיר, כי המלחמה במחשבה קשה יותר מאשר במעשה, ליעולם המעשה פועלת על המחשבה ועל הלב".

"ולכן רצוי לכופ את עצמו בפעולות, כגון לשנן הרבה פעמים דף גמרא בקול רם, ולבאר בלשון המובנת יותר כמה פעמים אף שהדבר קשה אבל לפום צערא אגרא, ודברים אלו פועלים מאד בכל עליית האדם". (מכתבי התעוררות חלק א' פרק ב' ו').

ובמכתב נוסף "יש לאמת בלב כי כל המכשולים מדומים, וביד האדם להתגבר על כולן, ולא בעצות ממרחק, רק בכפייה לעצמו לשנן הויות דאב"י ורבא אף כשיש קושיים בריכוז, פעם ופעמיים, עד אשר מיד יראה כי המכשול אינו אלא חייטא דקטרי וכחלום יעוף". (שם חלק א' פרק ב' ט').

"והעצה הגדולה בזה היא להכריח את עצמו ללמוד, פשוט בהכרח גמור אף בלי עיון, רק לשנן בפה גמרא עד בלי די, עד שירגיש בעצמו כי שולט הוא ביצרו לעשות כאשר צוה אותנו הבורא יתברך.

ויש להשתדל שלא לחשוב שום מחשבות אודות הלימוד וכיוצא בזה, שכל המחשבות מועילות היפוך הטוב, רק ללמוד בפה עד כמה שהדבר אפשרי, אף נגד הרצון, כמו שאמרו בטל רצונך כו', וכל שכן שנצטוינו על זה מפי אדון כל הארץ יתברך שמו". (שם חלק א' פרק א' ט"ו).

אמרו חז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, והדברים נכונים גם כשנמצאים בתוך בית במדרש פנימה, ופוגע המנוול הזה יש למשוך אותו לבית המדרש - בתוך בית המדרש, ונזכיר מספר נקודות:

א. לפעמים הדבר מצוי שמגיעים לבחורים רגעי משבר, והרגשת שפלות, וחוסר הצלחה, והפתרון הוא "משכהו לבית המדרש", אם יכפה על עצמו לקרא גמרא בקול אפילו רבע שעה מוכרח שתשתנה דעתו, ויראה את הדברים כשהם הרבה יותר טובים.

- יש להעיר בענין זה שמי שאינו נוהג כך, וכשמרגיש הרגשת שפלות וחוסר הצלחה הוא הולך לחפש את הדברים בטלים כדי להרגיע את נפשו, הרי הוא מפסיד בהפסד גמור מה שהיה יכול לתקן בהתאמצות כל דהו של קריאת הגמרא, ומה שמרגיש שיועילו לו הדיבורים, ההיפך הוא הנכון, והוא דומה לאדם צמא ששותה מים מלוחים כדי להרוות את צמאונו והאמת שעל ידי ששותה הוא נעשה צמא יותר.

ב. גם בתוך לימוד הסוגיא כשכבר לומד ומרגיש שאינו מצליח להתחבר ללימוד הסוגיא, ואינו מוצא את מקומו בה, אם יעמיד עצמו לקרא שוב בפיו את הגמרא של הסוגיא מתחלתה ולבארה, זהו על כרחו ישפיע עליו.

זהו ה"משכהו לבית המדרש", זה מוכרח להשפיע עליו.

לשמוזה בעליית חבירו

הזכרנו שהיות והתורה היא דביקות בהשם ואין זה "מידע" ו"חכמה" או "חריפות" זהו כולל ארבעים ושמונה קניינים, ומקנייני התורה "נושא בעול עם חבירו" ו"מודה על האמת", וכו'.

אדם שרוצה לעשות נחת רוח לפני הקדוש ברוך הוא ולאהוב אותו, אבל מפריע לו שגם השני עושה נחת רוח, אם משום שהוא מרגיש שזה על חשבוננו, או יותר ממנו, הרי זה דומה לילד שמכבד את אביו, אבל הוא רוצה שרק הוא יהיה הילד הטוב, וכל השאר לא ישמעו בקולו, אמנם האב לא יודע אם הוא אוהב אותו באמת או אוהב את עצמו, אבל הקדוש ברוך הוא כן יודע, ומי שאוהב את עצמו, הרי הוא כאילו רוצה שיהיה להקדוש ברוך הוא צער מהאחרים, שרק הוא יהיה הטוב והרצוי.

והאמת היא שבתורה ועבודת השם, אין שייך מושג שעבודת האחד היא על חשבון השני, ובדיקו כשם שמובן לכל, שהאדם מהדור הקודם אינו על חשבון האדם מהדור הזה, כך גם מי שבדור הזה ויושב לידי אינו על חשבוננו.

ולהיפך, ככל שיש יותר תורה בעולם יש יותר סיעתא דשמיא לכולם, ורק ירויח לעצמו יותר ידיעה בתורה.

אם האדם רוצה באמת לעשות נחת רוח לבורא, הוא צריך להפריד את המזויף שבו, וצריך לשמוח עם כל התקדמות של האחר, גם מה שנראה לכאורה על חשבון מעמדו, ולדאוג ולהצטער על כל ירידה של האחר.

וביסוד ושורש העבודה, כשאירע שיהודי לא הגיע לתפילה היה מצטער ודואג שלא יהיה נחת רוח לבורא מאותו האדם.

אמנם האדם מושפע מטבעו הרע, אבל צריך להפריד את הרגשות כדי שלא תהיה כל עבודתו מזוייפת, ומן הראוי שישעבד את עצמו להתפלל על הצלחת חבירו בתורה, ואז נעשה שותף בתורתו, ומוריד את הקנאה שלו מחבירו, וגם אם אין ליבו שלם בתפילתו מכל מקום הוא כופה את פיו לבקש את הרצוי באמת ומכריח את יצרו להכנע למה שמבין בלבו שזהו הטוב האמיתי, וכיון שסוף סוף הוא ביקש בעד חבירו הוא נעשה שותף בתורתו והצלחתו, והוא דואג באמת לנחת רוח של הבורא.

התקדמות בתורה היא רק עם השתעבדות לעול מלכות שמים

והנה יסוד דרכו של החזון איש בדרך הלימוד היא בזה שהתקדמות האדם בידיעת התורה משולבת עם התקדמות כלל האדם, שהתורה אינה כשאר חכמות שמספיק להם ידיעה והבנה, אבל התורה היא חלק א' ממעל, וידיעתה היינו הפיכת חלק גשמי מהאדם לרוחני, והמאור שבתורה מביא את האדם להתעלות בכל מדה נכונה ולהדבק ביוצרו יתברך שמו, ואם האדם הולך בכוון הזה להשתעבד לעול מלכות שמים, יגיע אל האמת בידיעת התורה, אבל אם שם מחסום לגבולותיו והתקדמותו ביראת שמים ועבודה ומעשים טובים, ואין מגמתו להשתעבד לכל מה שהתורה מעירה את לבו, אף על פי שהוא משקיע מרצו בעסק התורה חסר לו האור האמיתי, כיון שאור ידיעת התורה הוא בהכרח כולל התקדמות כלל האדם.

סיכום הדברים

א. כח הקדושה מסלק את היצר, וכח העבירה מחזק אותו, ואף מחדש יצרים חדשים, והלומד חצי שעה בקול מיד ירגיש שינוי מכח הקדושה של התורה, בין בהחלשת היצר הרע, ובין בהרגשת הבטחון והתקוה.

ב. להחליט למשך זמן אחד, לקנות חבר או חברים, להתאגד יחד לשמור על הזמנים שעלולים ליפול בהם ולהיות קשורים יחד בתורה ובתפלה.

חלק ב המכשולים המדומים בדרכו של בן עליה

א. היצר – ליסטים שפוף ובקל אפשר לנצחו

במדרש רבה פרשת בראשית מובא מִשָּׁל על כך שכוחו של היצר הרע להראות כאילו יש כאן איזה 'נסיון קשה' שקשה מאוד להתגבר עליו, ומי שזיכה לראות את הדברים כפי שהם באמת רואה שזו רק 'אחיזת עינים', כשרק מחליט לגבור עליו ה'נסיון הגדול' נעשה פתאום הרבה יותר קל וקטן.

משל ללסטים שפוף וחלש שהיה יושב על פרשת דרכים, וכל מי שהיה עובר שם היה השודד הזה מפחידו "תן לי את כל הכסף שלך ואם לא, אהרוג אותך", וכולם היו נכנעים מיד ונותנים לו, עבר פקח אחד התבונן וראה שהאמת שאין בו כח, ושהוא שפוף וחלש, ורק מבהיל בדיבורים בלבד, והתחיל לריב איתו וניצחו⁹, כך כמה דורות איבד היצר הרע - דור אנוש דור המבול ודור הפלגה, כיון שבא אברהם אבינו וראה שאין בו תועלת התחיל מִכְתָּתו.

⁹ וז"ל המדרש בראשית רבה פרשה כ"ב "אמר רבי אבא היצר הזה דומה ללסטים שפוף שהיה יושב בפרשת דרכים כל מאן דעבר הוה אמר הב מה דעלך עבר פקח אחד וראה שאין בו תוחלת לגזול לו כלום התחיל מכתתו, כך כמה דורות אבד יצר הרע, דור אנוש, ודור הפלגה, ודור המבול, כיון שעמד אברהם אבינו, וראה שאין בו תוחלת התחיל מכתתו, הה"ד וכתותי מפניו צריו ומשנאיו אגוף".

הנה מבואר כאן שכוחו של היצר הרע בכך שהוא "מבהיל", ומראה לאדם שאינו יכול לנצחו, אבל באמת אפשר בקל לנצחו, אלא שבינתיים הוא מפיל חללים שלא מנסים לריב איתו כי מפחדים מאיומיו.

היצר הרע נותן לאדם הרגשה שהמצב אבוד, ושאינו לו כח לעמוד כנגדו, ובאמת אין ליצר הרע רשות וכח להתגבר על האדם יותר ממה שהאדם יכול לנצחו, ומי שאינו מתבונן בדרכי היצר הרי הוא מקבל את ההרגשה שאמנם הוא 'אבוד', והנה הרי לנו כמה וכמה דורות שלמים שאיבד עם ההרגשה הזו.

ועינינו רואות שבאותו המצב שהאדם רואה את עצמו כאבוד, אם הוא מתבונן על אחרים שכיוצא בו הרי הוא רואה ומבין שהם ודאי יכולים לתקן, ועליו ללמוד מבך ולדעת שגם אצל עצמו זה כך, וכל ידיעותיו שברור לו שיש לו קשיים מיוחדים ושאיננו יכול לגדול באמת, או שיכול רק כך ורק כך - כולם שקר.

ולעתיד לבא כאשר יתברר לו במוחש שהיה יכול להצליח, אם לא היה מאמין לאותה הטעות שהחליט בדעתו על עצמו שלא יצליח, ושאינו ראוי וכיוצא בזה, יראה שהוא הנחיל לעצמו לחינם "תִּתִּי גִיהֶנֶם", גיהנם בעולם הזה וגיהנם לעולם הבא, כאן בעולם הזה התייסר לו בגיהנם מדומה כאילו שמצבו קשה כל כך, ושם יתייסר לו מכח הידיעה עד כמה קרוב היה להגיע בקלות יחסית לפיסגה, והחמיץ ההזדמנות.

כמעט שאין האדם יכול לדעת הדברים על עצמו, שהיצר הרע יושב בין שני מִפְתָּחֵי הַלֵּב¹⁰, הוא יושב בתוך ה"שִׁכְלִל" של האדם, ומסדר לו את הכל עם השכל שלו בעצמו כפי רצון היצר.

ויש להאדם לברר לעצמו הידיעה הזו שאינו שונה מאחרים, וכפי שהוא רואה זאת על אחרים כאשר רואה שנגררים אחר היצר, ואם יתעצו עמו ודאי ידע להסביר להם בטוב טעם שאינם צודקים, אלא זהו 'נסיון', שהתפקיד הוא לגבור עליו, ידע שכן הוא גם אצל עצמו, שהיצר הרע מטעהו, ורוב דעתו על עצמו הוא הטעיית היצר, וההוכחה לכך היא שהרי כשהאדם בתקופה טובה הרי כל מה שהיה סבור מתחלה שאינו יכול, עכשיו הוא מרגיש שהוא אכן יכול הרבה יותר, והדבר מצוי בתחילת הזמן שהתחלה מתחילה בטוב, ומרגיש נטיה לטוב, ואז הכל נראה כראוי, ואחר כך כשנהיה לו קשה יותר הרי הוא מתרץ לעצמו שאינו יכול, וזה כשלעצמו הוכחה להאדם שהיצר מטעהו ביכולותיו.

¹⁰ ברכות ס"א א' אמר רב יצר הרע דומה לזכוב, ויושב בין שני מפתחי הלב.

וז"ל הרב זללה"ה¹¹ "...ועוד יקר בעיניו יתברך לזכות את מעלתו בנסיגות כדי להרבות שכרו [כידוע מה שכתב הרמב"ן בשער הגמול שאין נותנים נסיון אלא למי שיוכל לעמוד בו, ועיקרו לקבל שכר] עדי עד".

ב. שלא לבנות החיים על פי טעויות

הצער הגדול ביותר לעתיד לבא הוא של מי שאינו זוכה לבנות את עצמו בעולם הזה, יותר ממה שיצטער צער רב על אותם דברים שלא התגבר על יצרו, או שהתעצל לעשותם, יצטער על הדברים שהיה חי בהם בטעות.

הדברים שהתעצל להתגבר הרי הוא מרגיש שידע את זה, וניסה ולא הצליח, הוא מרגיש כאילו שהיה חלש כנגד כוחו של יצר, - אבל יש דברים שהם פשוט טעות, שאם היה חי את האמת לא היה קשה לו להתגבר על היצר, אם היה יודע וּמִפְנִים' אותם כראוי - הוא באמת היה מתנהג אחרת, מרצונו, ובלי מלחמה כל כך, וכשיתודע להאמת הפשוטה והברורה יצטער את צערו הגדול.

מפעולות היצר הרע להתעות את האדם מן המסילה, להראות לו בכל הדברים הפשוטים והברורים, כאילו האמת היא ההיפך הגמור ממה שהם, כדי שיתייאש מעצמו ולא ישוב, וכדי שלא ידע את מעמדו ולא ישקיע בעצמו, ואם היה יודע את האמת כפי שהיא, בודאי היה מתנהג אחרת, ונמצא יורש בזה תרתי גיהנם, בעולם הזה מתייסר על כך שאיננו מגיע לשלימות, ועל חוסר הערכה בעיני עצמו ואחרים, ולעולם הבא יתייסר שהיה כל כך קרוב לשלימות ושבאמת הוא היה בגדר תלמיד חכם שעושה נחת רוח ליוצרו, ולא הפנים זאת.

מי שאינו יודע עד כמה הוא קרוב לקנות את עולמו, ושכל הרגשות הריחוק וקשיי היצר הרע הם רק מעשה תעתועים של היצר כדי שלא יראה עד כמה הוא קרוב לתכליתו, והוא מתנהל כך על פי תעתועי יצרו כאילו מתוך יאוש מעתידו, הרי כאשר יבא לעולם האמת, ויראה עד כמה בפסיעה קלה היה יכול להגיע לשלימות, ועד כמה היה גדול בעיני הקדוש ברוך הוא, לא יהיה קץ לצעריו, אין שום השוואה בעולם לצער

¹¹ מכתבי התעוררות חלק א' פרק א' כ'.

של החמצה שכזו, כל כך הייתי קרוב ורק מחוסר התבוננות לא העליתי על דעתי שיתכן שהיה מי שרימה אותי, והעמיד בפני עובדות שאינן נכונות כלל.

חשבתי שגם אם אעשה תשובה, בודאי לא תהיה זו תשובה אמיתית וראויה, כי הרי ראיתי עשרות פעמים ששבתי ולאחר מכן נכשלתי שוב, וחזרתי למצבי הקודם, ואף מעבר לכך, ואם כן למה לי שוב "לנסות".

חשבתי שבין כה אבוד מצבי, ובודאי לא אוכל להתגבר, ולכן התיאשתי מיד והמשכתי בדרכי, אילו רק הייתי מתבונן שהשונא הגדול שלי קובע לי עובדה זו, הייתי מנסה לחשוב אולי זו טעות, חבל שהתיאשתי מיד ולא נסיתי להתגונן ולהתבונן.

חשבתי שחוסר ידיעתי והבנתי זו חולשה שלי, חשבתי שאצל כולם הכל בקלות, ולא ידעתי שכך היא דרכה של תורה, חשבתי שההצלחה בתורה היא כשמבינים הכל היטב מיד, ולא ידעתי שאדרבה זה סימן שלא זו הדרך, כי דרך התורה רק ביגיעה.

חשבתי שְׁהֵי־שָׁר בעולם שיהיה לי הכל שאוכל ללמוד בשקט, חשבתי שרק אני מסכן ואין לי, וחיפשתי להשתוות לאחרים, ולא ידעתי שכל הלומדים כך, ובכל זאת מתמסרים בשמחה ללמוד ולעשות בחוסר כל.

הערכת את עצמי לפי היחס של אחרים, חשבתי שזה המודד של האמת, נשברתי מזה והתחזקתי מזה, ראיתי את פלוני ראש ואת עצמי זנב, ושכחתי שאני זנב לאריות והוא ראש לשועלים.

חשבתי שלאחר כל מה שעברתי בודאי אינני רצוי ואהוב לפני הקדוש ברוך הוא, התביישתי לבקש ממנו הכל, כי מי אני שאבקש, מי אני שאזכה לקבל, למה שאזכה לסייעתא דשמיא לכל משאלותי.

אמנם ידעתי שאין חקר למעלות התורה, וששקולה כנגד כל התורה, ובכחה לתקן הכל, ושמגינה מן הגיהנם וכו' וכו', אך חשבתי שכל זה נכון על אותם אלו שלומדים טוב, שמתמידים בלימודם, שיודעים לעיין כראוי, ושהם טהורים יותר, וממילא לא השקעתי את כוחותי להצליח בתורה, ולנצל כל רגע לעסק התורה.

ראיתי את עצמי כ"פרט קטן" בתוך כלל ישראל, כמי שאינו נחשב, כמי שפעולותיו אינן משפיעים על הכלל, ראיתי את הקשיים שלי בלימוד כ"בעיה", הצטערתי למה אינני כפלוני אשר מיד בתחילת הסוגיא הוא מחדש ומתפלפל, למה אני מרגיש נבון כל כך בלימוד הסוגיא, למה אני צריך להתאמץ כל כך בשביל להגיע לידיעה ראשונית בסוגיא.

ובעת ההיא כאשר יעמוד לפני האמת הברורה, כשיתברר לו שכל הטעויות הנ"ל הם שקר גמור, ושבמעט ידיעה קלה היה יכול להגיע למעלות רמות, ושמחוסר ידיעה הפסיד את עולמו, הפסיד מנוחה ושמחה בשני עולמות, - אז, הוא כבר לא יוכל לתקן. וז"ל הרב זללה"ה¹² במכתב "יש לראות את הדברים באופן כללי, והוא במלחמת האדם ביצרו ובמכשוליו, ואין מכשולי זה כמכשולי זה, וכולם רובם דמיון ומיעוטם מציאות". ובמכתב אחר¹³ "ואין כלל וכלל חילוק מה הם המכשולים אם פלוני או אלמוני, או מיחוש או עצבות, או חוסר צוותא, או רב או תלמיד, כי אין הדבר אלא מעשה שטן הנצב בדרך לשטן".

אמתלאות שונות

ומוצאים בגמרא איך היצר הרע מתעה את האדם באמתלאות שונות, ואפילו עם דברי תורה, וידיעות החכמה, כדי לטשטש, כדי להכביד, וכדי להראות שהדרך לחזור ולהיות צדיק גמור - קשה ובלתי אפשרית.

ואמרו בחגיגה ט"ו א' על 'אָחַר' - אלישע בן אבויה שיצא לתרבות רעה, וכמה פעמים אמר לו תלמידו רבי מאיר שיחזור בתשובה, ואמר לו אחר שאיננו יכול לחזור בתשובה כי כבר שמעתי מאחורי הפרגוד "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים - חוץ מ'אָחַר'", ועיין שם בתוספות מבואר שאם היה חוזר היתה מתקבלת תשובתו, אבל אלישע בן אבויה משתמש בדבר ד' כדי לפטור את עצמו מלנסות לחזור בתשובה, "כך שמעתי מאחורי הפרגוד", וזה מחסום לטענותיו של רבי מאיר, כדי שלא יוכל להתווכח איתי, נוח ליצר הרע להשתמש בזה, למרות שעם רצון אמיתי היה מגיע לאמת כמו שיתבאר להלן, - כוחו של יצר!

ובסנהדרין ק"ז ב' אמרו שכאשר אלישע הלך להחזיר את גחזי בתשובה, גחזי עונה לו "כך מקובלני ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה".

אלישע הנביא בא להחזירו בתשובה, הנה ניצבת לפני גחזי "סתירה" בדעת אלישע, הוא יודע שגם אלישע קיבל שכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, ובכל זאת הוא אומר לו 'חֲזֹר בָּךְ', אם כן ודאי שעדיין הוא יכול לחזור, והרי

¹² מכתבי התעוררות חלק א' פרק ב' ח'.

¹³ שם חלק א' פרק א' ט"ז.

אלישע הוא 'נביא' ובודאי יודע יותר טוב ממנו את הנהגת הקדוש ברוך הוא, אבל גחזי דוחה את הדברים מכח מה שלמד מאלישע. כך היא דרך היצר הרע להטעות את האדם להתפס על דברים שלמד ובלבד שלא לחזור בתשובה.

והאמת היא שגם כל אותם שנאמר עליהם "אין מספיקין בידו לעשות תשובה", אין הכונה שאם יעשו תשובה לא תקובל תשובתן, אלא כמו שביאר מו"ר זללה"ה¹⁴ שאין נותנים לו סייעתא דשמיא להתעורר לתשובה, אבל לעולם אם יחליט להתעקש ולהציל את עצמו, היה יכול מעצמו לחזור בתשובה, ויכול היה גם לבקש מאחרים שיתפללו עליו שיחזור בתשובה.

אין אדם בעולם שאיננו יכול לשוב, כי אם היה כך, לא היה הקדוש ברוך הוא משאירו כאן, יש לזכור שמכל אדם ובכל מצב הקדוש ברוך הוא מצפה שישוב, וינקה מכל עוונותיו ברגע אחד, ויש לדעת שגם מה שנדמה לאדם, כאילו מתוך ידיעותיו, שהוא רחוק מלשוב, ואולי כבר מצבו אבוד, כל זה הוא מדברי יצר הרע¹⁵.

סתירות מיניה וביה

ולא זו בלבד שהיצר מטעה את האדם בעצם מצבו בעולמו, אלא האדם מלא בסתירות שעושה **בעצמו** מיניה וביה, ואם יעצור לעצמו יראה איך רגע קודם חשב כך וכעת חושב אחרת, התנהגות משונה כל כך, והיצר מעמיד אותו להתנהג ולחשוב כך, כאילו זו מחשבה פשוטה, כאילו אין כאן דבר מוזר.

הדברים חוזרים על עצמם בכל תחומי החיים, למשל: כאשר האדם עומד לפני נסיון להכשיל בעבירה, פתאום נראה לו שאין העבירה גדולה כל כך, היצר אומר לו שאין בכך כלום, ורגע אחרי מעשה העבירה כשבא לחזור בתשובה, פתאום נראה לו המצב

¹⁴ בחור"ב חגיגה ט"ו א' שובו בנים שובבים חוץ מאחר, לכאורה אין הכונה שתשובתו לא תתקבל, דלא מצאנו עוון שאין לו תשובה, אלא דנמנע ממנו הסייעתא דשמיא לזה, וכאילו אין חפץ שישוב, ובפירוש ר"ח כתב דרצה לומר שגלוי וידוע לפניו שאינו עתיד לשוב כו', עיי"ש, ועל עצמו בחור"ב סנהדרין ק"ז ב'.

¹⁵ ועיי' ע"ז י"ז א' בעובדא דאלעזר בן דורדיא שחיפש עוזרים בכל העולם לתקן את עצמו, ולא מצא, אמר אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו, יצתה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא, הרי שתיקן את הכל בבכיותו ונעשה מזומן לחיי העולם הבא, כמו שבכה עליו רבי "יש קונה עולמו בשעה אחת", ואמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן אלא שקורין אותן רבי.

הרוחני כל כך קשה עד שהיצר מראה לו כאילו הענין כבר אבוד, - כל רגע משתנה דעתו לפי מה שהיצר מטעהו, וכך בכל מהלך החיים.

האדם מלא בנסיונות שכאלו שבמחשבה מועטת מוכח מיניה וביה שהכל טשטוש של היצר, וכשאדם רואה הבלבול הזה אצל אחרים הוא מזדעק, מוצאים בחורים שמתקלקלים ומציעים להם כל ההצעות הכי טובות לחיים של עושר וכבוד, והם מוכנים להישאר בעירום וחוסר כל ובלי בית בתירוץ קל ובטענות קטנות, שאין לך שוטה שיטען טענות שטות שכאלו, אלא שכחו של היצר מסובב את האדם בלי שום הגיון והסבר, ואינו מניח לו אפשרות לחשוב ולעמוד על טעותו.

בפרשת מרגלים כתוב שכל בני ישראל בכו, "וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא וַיֵּלְנוּ עַל מִשֶּׁה וְעַל אֶהֱרֹן... וְלָמָּה ד' מְבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בַּחֶרֶב נַשִּׁינוּ וְנִטְפָּנוּ יִהְיוּ לְבָז הָלֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיִם", כולם בוכים, ומדובר בדור דעה, אנשים גדולים, בעלי תבונה, הם בוכים, כי הם מלאים פחד להכנס לארץ ישראל, והם באמת מפחדים.

ומיד למחרת כשרק אומרים להם לא תעלו ולא תלחמו, מיד, "וישכימו בבוקר... לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ד' כי חטאנו" פתאום נמוג הפחד, הכל מתהפך, ויעפילו לעלות אל ראש ההר, ד' אמר לא, איך יתכן כזאת? אנחנו עולים.

היכן נעלם להם כל הפחד הנורא שהיה להם, קצת כבוד עצמי, אתמול כל כך בכיתם, והיום הננו ועלינו, אלא הדברים ברורים, ברגע שנאמר להם לא לעלות, מיד הכל מתהפך, פתאום אין שום פחד לעלות, עכשיו היצר הרע סיבב את הכל להיפך, עכשיו עולים כי עכשיו השם אמר לא לעלות, פתאום נמוג הפחד, - אין להקשות.

וכן מצינו בבלעם שידוע את מעלת ישראל עד שאמר תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו, מוכן למות כדי שתהא לו אחרית כישראל, ויחד עם זה מייעץ לבלק להחטיא את ישראל, האמת ידועה היטיב בעומק הלב, אבל כח הטומאה של היצר גובר, ואין קושיות, (החפץ חיים אמר על זה בלעם רוצה למות כיהודי ולזכות לגן עדן, אבל המבחן הוא לא למות כיהודי אלא לחיות כיהודי).

כשנסתכל על עצמנו על כל התהפוכות שהיצר מסובב את האדם, ממש לא יאומן, האדם משוכנע בדעתו שלכאורה יותר טוב שם או שם, ובעצם היצר מסובב אותו ומתעתע בו, היום בטענה זו ופעם אחרת בטענה הפוכה, עד שעושה האדם כשוטה, הוא חי בסתירות שאי אפשר להבינם.

כתוב במשלי פט"ז "כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ זָךְ בְּעֵינָיו וְתֵכֶן רֹחוֹת ד'", ושם פכ"א "כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו וְתֵכֶן לְבוֹת ד'" ועוד פסוקים כיוצא בזה, קשה לאדם להבחין בטעויות בדרך של עצמו, אבל על אחרים רואה כמה שהם טועים, ואיך בכל ענין היצר מסובב אותם.

יש לשים לב שלא כל מה שנראה כרגע, זו האמת, בין אם הרגשת יאוש מהצלחתו בתורה, או הרגשת יאוש מלהלחם ביצר הרע, או החלטה לעבור מקום, וכל כיוצא בזה, ויש להתבונן האם גם אתמול כשהיה במצב טוב היה אכן אומר כך, ואם לאו, ידע שמעצת היצר הוא, ואידך פירושא הוא...

מה שנדרמה שיש סיבות המעכבות את התמדת הלימוד

כתב הרב זללה"ה "דע לך כי אין אמת בהשקפת הדמיון, כי הבטולים נגרמים על ידי סיבות, ובהעדרן יעדר הביטול, כי אין הדבר כן אלא להיפוך, הביטול מוליד הסיבות, וממילא הסיבות לא יחלופו אלא יתחדשו ויתוספו חדשים לבקרים.

זה מבואר בדברי חז"ל פעמים רבות, ומהם מה שאמרו הנותן דברי תורה על לבו מעבירין ממנו הרהורי כו' וכו', וכן הנותן עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ושאינו נותן עליו עול תורה, נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, עול דרך ארץ פירושו כל הסיבות המסתעפות בהיות העולם, ואמרו אם תעזובי יום יומים אעזבך.

ולכן יקירי שים נא על ליבך כי המלחמה הנטושה בין האדם ויצרו מוכרחה להתחיל מיד ממש, כי כל רגע חבל עליה, וכל שתדחה המלחמה יקשה עלינו הנצחון.

ואשר לזה איעצך שתחגור חרבך על ירכך, ותסכים הסכמה חזקה שלא להזדקק לשום טרדה שבעולם, מקימתך [לכל הפחות] עד הצהרים, בין מהדברים הנוגעים לגופך או לגופות אחרים וכל שכן לממונות, ותלמד בהתמדה ובשקידה.

ואף שבתחלה יקשה קצת הדבר, אבל כעבור כמה ימים כבר יתרגל הכל על דרך זה, והיצר יתיאש מללחום נגד הסכמה זו.

אל תדחה אף ליום, אלא מיד הסכם על כך והתנהג על דרך זה אף אם הטרדות נדמות כהרים, כי אף חוט השערה אינם". (מכתבי התעוררות חלק א' פרק א' ז')

ג. המכשולות המדומים

אין שום סיבה להרשות לעצמו להחלש רק בגלל שיש מי שאשם בכך

א. ישנם רבים הפוטרים את עצמם בתקופות מסוימות מן החיוב להתאמץ בכל כוחם על מנת להצליח להיות תלמיד חכם, בטענה שהם אינם אשמים, פלוני שפגע בהם, או שסידר להם את החברותא שאינה מתאימה, או שלקח להם את מקומם וחברתם, או שלא התייחס כראוי, הוא הוא האשם, וממילא מרפים עצמם שהרי זו "הבעיה שלו".

נניח שאמנם הצדק עמו, ובאמת נעשה כלפיו עוול גדול על ידי אדם פלוני, ונניח שבאמת היה לו מאד קשה להצליח בגלל זה, וכשיבא ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, יאמר לו נכון, אתה צודק, ההוא אשם, ואתה "מסכן", ואמנם לא תקבל עונש על מה שלא גדלת, אבל מה אתה רוצה שניתן לך? הרי לא למדת, לא היית תלמיד חכם, כולם היו אשמים חוץ ממך, אבל גם לא מגיע לך כלום!

כשיחשוב על תכלית העולם, אין שום סיבה להרשות לעצמו להחלש רק בגלל שיש מי שאשם בכך שנחלשתי.

וכל זאת גם אם נניח שאמנם כל יכולת ההצלחה תלויה אכן באדם פלוני, וז"ל הרב זללה"ה במכתבי התעוררות "עוד זאת אשר בקשה נפשי להאיר לך, כי כל חכמי הדורות קנו חכמתם ביגיעה עצמית, ומעת אשר קבעו נפשם לעמל התורה גדלו והצליחו ועשו פרי, וצוותא רב ותלמידים אינם אלא לרווחא דמילתא, וכל שלימודו תלוי בחברותא וכיוצא בזה הרי ההצלחה מהם והלאה, ואילו אלו שהתחילו בעצמם לטפל בהיות דאביי ורבא כבתוך עסקם, להבין הדברים על בורים ואפילו אם הדבר מצריך עמל רב, הם הם שזכו בכתרה של תורה".

לקלקל אוצרות המלך, בגלל פרוטות?

ב. והאמת היא שהדברים חמורים הרבה יותר, ויבואר במשל מהמעשה המבואר בברכות על עונשו של בר הדיא.

בברכות נ"ו א' מובא מעשה בבר הדיא שהיה פותר חלומות, ומאיזה סיבה נענש שימסר בידי המלכות שלא ירחמו עליו, והלך בר הדיא כדי לכפר על עונו, לגלות בבי רומאי וישב על הפתח של ראש שומרי אוצר המלך, ואמר לו שומר המלך שראה

בחלום שיש תולעים באצבע אחת שלו, אמר לו תן לי זוז ואפתור לך את החלום, ולא רצה ליתן לו ולא פתר לו, אחר כך אמר לו שראה בשתי אצבעות תולעים וגם כן אמר לו כנ"ל, אחר כך אמר לו שחלם שכל היד שלו מלאה תולעים, אמר לו בר הדיא שפתרונו הוא שכל אוצר המשי של המלך מלא תולעי עֵש שאוכל את המשי, ואילו היה משלם מראש היה מציל באצבע הראשונה כאשר נאכל רק קצת, וכשהתגלה רצו להרוג את השומר, שלא היה אחראי להשגיח על האוצר, אמר להם תהרגו לזה שידע ולא רצה לספר, הביאו את בר הדיא ואמרו לו: "אמטו זוזי דידך חרבו שיראי דמלכא!?", וכי בשביל הכמה זוזים שלך הפסדת את כל אוצר בגדי המשי של המלך!?

המעשה הזה והתביעה הזו צריכים לעמוד לנגד עינינו, העסק שלנו עם התורה והמצוות וגם מצוות שבין אדם לחבירו, הוא כנגד הקדוש ברוך הוא, והאוצרות של התורה והמצוות, הם לא קשורים לעסקים שבינך לבין חברך, אין שום טענה שבין אדם לחבירו המצדיקה להפסיד את אוצרות המלך.

אמטו זוזי דידך... נניח שאתה צודק באמת אתה לא צריך לפתור לו את החלום בחינם, הוא צריך לשלם לך, אבל תראה מה אתה עושה בשביל "הזוז" שלך, את כל אוצרות המלך אתה מפסיד בשביל זוז? והרגוהו במיתה משונה.

את העיקר הזה צריך לזכור, בכל ענין שאדם נפגש בבין אדם לזולתו, כאשר פלוני התנהג באמת שלא כהוגן, שהיה צריך לשלם את "השקל" שהוא חייב לו, והוא עשה עוול שלא שילם, מה יאמרו לו בשמים נכון שזה הפרנסה שלך והוא אינו אדם מהוגן ולא שילם, אבל תראה מי מפסיד מזה שאינך "פותר את החלום", נכון שאם הנידון היה מה שיש לך כנגדו אישית, אם זה היה "בגדים שלו", לא מגיע לו שיפתרו לו את החלום, אבל זה **הבגדים של המלך** בשביל שתי שקל אתה מוכן להפסיד את אוצר המלך.

הדבר מתבטא בכל תחום בחיים, להסתכל של מי האוצר!

אדם שיש לו ביקורת על פלוני ואלמוני, ומרשה לעצמו לתלות את הירידה שהוא נמצא בה בפלוני שפגע בו או שלקח לו את החברותא וכל כיו"ב, וכאילו מרגיש שהוא איננו "אשם" בזה, שהרי פלוני אשם, וא"כ אין לו תביעה עליו, - לעתיד לבא יתבעוהו: וכי בשביל הכמה פרוטות האלו, של הכבוד, של הטענה על סידור החברותא, הרשית לעצמך להחריב את כל העולמות? להפסיד תורה ומצוות? ה' הוא מלך שלנו, והחובה שלנו היא כלפי הקדוש ברוך הוא ואין זה קשור כלל למה שיש אחר שאיננו צודק.

אדם שיש לו תרעומת על פלוני או על פלוני ולכן מעכב את העלייה שלו, יתבונן לעצמו לרגע, אמנם יש לך עסק עם האדם ההוא, אבל למה אתה מחריב את כל אוצרות המלך, וכי בגלל שפלוני ופלוני אינם נוהגים כלפיך כראוי, בגלל שאתה כועס עליהם, אתה מרשה לעצמך לזלזל במה שהקדוש ברוך הוא דורש ממך?!

להשיג רווחים

ג. ולא זו בלבד שהעלבונות אין בהם שום הצדקה לירידה, עוד אדרבה, אם יודע להשכיל להתנהג כראוי להשיג מהם את הרווחים שיכול להשיג, יש בכוחם לסייע ולהיות הגורם שדוקא בשכר זה יהיה תלמיד חכם, עד שאם היה אדם יודע כמה הוא מרויח מעלבון, בין בידיעת התורה, בין בכפרת עוונות בין בתפילה, היה הולך לבקש מכל אחד שילבין את פניו.

בגמרא תענית ז' א' "אמר רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב 'הוֹי כָּל צָמָא לָכוּ לַמַּיִם' - לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה, ועוד אמרו שם אמר רבי אושעיא למה נמשלו דברי תורה לשלשה משקין הללו: במים, וביין, ובחלב כו', לומר לך מה שלשה משקין הללו אין מתקיימין אלא בַּפְּחוֹת שֶׁבַּפְּלִים, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה".

בלשון אחר במדרש שיר השירים פ"א "ומה המים מניחין מקום גבוה והולכים במקום נמוך כך תורה מנחת מי שדעתו גבוהה עליו ומדבקת במי שדעתו נמוכה עליו, ומה מים אין מתקיימין בכלי כסף וזהב אלא בַּיָּרֹד שֶׁבַּפְּלִים' כך תורה אין מתקיימת אלא במי שעושה עצמו ככלי חרס'.

התורה נמשלה למים שהולכים ממקום גבוה למקום נמוך, כך גם התורה שוכנת רק אצל מי שדעתו שפלה, וכבר ביארנו במקו"א שאין זה עונש למי שמגביה דעתו שתסור ממנו התורה, אלא זהו טבע התורה, כשם שבמים אם אתה מניח אותם במקום גבוה הם נשפכים, כך גם התורה, ככל שדעתו של אדם יותר שפלה יותר נכנע, מִי התורה מתאספים בקרבן.

זהו מן הדברים שבמעט מחשבה וידיעה האדם יכול להפוך את חיו, - ההתבוננות איך להתייחס לפגיעה ולבזיונות, אדם שנפגע מחבירו ראוי להתבונן ולדעת כיצד לנצל את זה כדי להרויח במקום להפסיד.

אם יתבונן לעצמו, מה יש לו מכך שהשני ידע שהוא יודע ללמוד וששאל שאלה טובה, הרי הוא לא יצא יותר תלמיד חכם מכך שיחשוב עליו טוב, אבל אם יחשוב עליו להיפך, דוקא מזה הוא יצא תלמיד חכם, אז מה יצא לו מכך שההוא יעמוד על הטעות שלו, ועיין מה שנתבאר בזה בארוכה בקונטרס מיוחד לכך.

לנצל רווחים של אי נעימות רק לעלייה, וזו סגולה גדולה מאוד להיות תלמיד חכם.

הזכות שבהרגשה שאינה טובה

מנסיונות היצר להכשיל את האדם היא עצבת לב, שבעקבות הרגשת עלבון ממינים שונים, או שמרגיש שרבותיו או חבריו אינם מעריכים אותו, או הרגשת כישלון, צריך לזכור - יש מנהיג לבירה! מי שסובל בושות בשביל לימוד התורה זוכה להתנשא כמו שלמדו מהפסוק אם נבלת בהתנשא כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא, ועוד אמרו על הפסוק מיץ אף יוציא דם דהיינו כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור ופרש"י המוצץ כעס רבו וסובלו יוציא הלכות דם לעומתם, וכששותק פעם ראשונה ושניה זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות, ומסיימים בגמרא והיינו דתנן רבי ישמעאל אומר הרוצה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן שהם כמעין הנובע.

בזכות זה שיש לו בושות זוכה להבחין בין דם לדם ובין ריב לריב.

ומי שמתבונן יותר מהו כבוד אמיתי כלל לא יהיה איכפת לו מה חבירו חושב עליו, והרי העשיר הפיקח לא איכפת לו שפלוגי חושב שאין לו כסף כי הוא יודע שיש לו, ומה שהשני חושב שיש לו או אין לו זה לא מפריע לו ולא עוזר לו.

מי שיודע לנצל מצבים של פגיעה להתפלל בהכנעה, ולא שיתפלל שהשני יכיר בצדקתו, אלא לנצל להתפלל שיגדל יותר ויקבל שכל ישר יותר, הרי מכל פגיעה הוא הרויח המון!.

היה פעם ילד שהיה סובל מחברים שהעליבוהו, אמרו לו כל אחד שיעליב אותך תקבל מטבע של חצי שקל, מאותו הרגע הילד התחיל "לחפש" מי שיעליב אותו, הנה בשביל חצי שקל הוא מוכן להפוך את כל ההסתכלות על עלבונות, ותחת שקודם לכן היה בצער גדול ומוכן לתת מנה אחת אפיים למי שהעליבו, כעת הוא שמח בכל עלבון, ומהו ריוח של חצי שקל לעומת הרויח האמיתי העצום שמרויח מי שסופג עלבונות,

אם היה מתייחס לעלבונות כפי הראוי להם היה מתייחס אליהם בצורה אחרת, אף שבדאי הוא רגיש לצער וכואב לו, מכל מקום יש לו במה להתעודד ולשמוח, שהרי בגלל זה השפיע עליו לטובה, והחכמה היא לדעת איך להרויח מזה.

יאוש שלא מדעת

"היאוש המשחית האכזרי" - כלשון מרן החזו"א זללה"ה, ההרגשה שאני לא כלום ושאין לי כל כך סיכוי להצליח זו הרגשה המשחיתה את כולם, זה אחד מטכסיסי היצר להחליש את האדם, על ידי הרגשה שאיננה טובה, והכיצד יוכל להוכיח לעצמו שאיננו צודק?, הנה יש דרך לראות שאין ההרגשה הזו אמיתית אלא רק דמיונות היצר, כאשר הוא נמצא במצב כזה אם יכפה את עצמו למשך חצי שעה ללמוד גמרא בפיו בקול, מיד יראה שדעתו השתנתה, אמנם אולי לא שינה לגמרי את דעתו, אבל הוא לא יהיה כל כך בטוח כבתחילה שאיננו יכול, הוא מרגיש כבר יותר טוב, וכי כיצד השתנתה דעתו בשעה קלה כל כך אם לא שמתחילה היה זה כוחו של יצר שנחלש בחצי שעה של לימוד בחזקה.

אמנם ימשיך אולי לחשוב מה שחושב, אבל ישים לב שהכח הזה שמעכיר את דעתו - נעלם או נחלש, או אז ידע שאין כאן דבר אמיתי, הוא יבין מי מפריע לו.

הקשיים שבלימוד הם מעיקר דרך התורה

איתא במדרש "בתחילה אדם לומד תורה והם מטמאים לו את הטהור ומטהרין לו את הטמא... ואינו יודע שכל כמה שהוא מתיש כוחו בהם סוף שהוא מוצא קלים וחמורים..."

הכלל הזה הוא למי שטועם טעמה של תורה, מי שטועם טעמה של תורה, ורואה שהוא מכין בהרבה מדבריו לדברי הראשונים והאחרונים, וכמו שאמר החזון איש שכשהולכים בדרך הסלולה פוגשים עוד אנשים, [מה שאין כן מי שמחפש וממציא עניינים חדשים ודרכים חדשות, ששם תמיד כל חידוש שאומר זהו חידוש שרק הוא אומר, ואינו מוצא עוד מקומות שאמרו כמוהו].

מי שטועם טעם תורה יודע, שכך היא הדרך שבתחילה שאדם לומד תורה הוא מתחיל להסתבך, אבל בסוף הוא מוצא... אבל מי שעדיין לא טעם, הכל בקלות, אנשים

שלומדים "דף היומי", הכל נראה ברור, ומעולם לא מסתבכים כל כך, כל סוגיות הש"ס מובנים מאוד.

שמענו מהרב זללה"ה "כשאדם לומד סוגיא בתחילה הכל קל ופשוט, ואחר כך נעשה קשה, ולאחר שעוברים את הקשה נעשה קל" - וכשאדם כבר נעשה גדול אזי מיד בהתחלת הלימוד הוא מתקשה, האדם הגדול מיד מסתבך והוא מדלג רק את השלב הקל שבהתחלה, אבל הקושי קיים אצל כולם, וסיים הרב זללה"ה "והחכמה היא להגיע אל הקל שבסוף".

צריך לחדד את הדברים כשאדם לומד תורה ומתחיל להסתבך, אין כאן שום מקום לחולשה וייאוש, להיפך אתה כבר מתחיל להסתבך, בדיוק פה, זהו המקום הנכון!, הרי אם היה לומד בבקיאות לא היה לו קשה כלום.

אבל היצר הרע משתמש עם הקושי ההכרחי הזה לייאוש, וגם מי שכבר למד סוגיא וראה שכך הוא הסדר שבתחילה קשה ולבסוף מתיישבים הדברים, וגם מי שראה זאת כמה פעמים, בכל זאת הוא מנסה לייאשו, - אבל צריך לזכור שזהו רק דברי היצר וכשיבא לפני בית דין של מעלה לא יהיו לו שום תירוצים, כי יאמרו לו תראה את הפנקס שלך של לפני שבועיים ותווכח שאפשר לעבור את הקושי הזה להגיע אל הקל שבסוף.

[ואמנם יש גם סיבות נוספות לרפיון שבסוגיא הנוספת, שבתחילת הזמן האדם מרגיז יצר טוב על יצר הרע במלא העוצמה, ואין מדרך כף רגל ליצר הרע, אבל לאחד שרואה שהכל מתנהל על מי מנוחות, והוא מתקדם, היצר טוב נרגע קצת, וכאן מוצא הבעל דבר מקום להכניס מילה של דברים בטלים פה ושם, עד שהוא מרגיש בנפילה מסוימת].

צריך לזכור שהמידה טובה של ענוה, אם היא שלא במקומה, אם היא מתבטאת בהרגשת פחיתות ונחיתות וחוסר יכולת לנהל את הסוגיא, היא הרבה יותר גרועה ממידה רעה, כי כשיש לאדם מידה רעה הוא יטפל בעצמו וירגיז יצר טוב על יצר הרע, מה שאין כן במידה טובה שהוא כולו ביד היצר, ואם אינו מטפל בזה בזמן לעולם ישאר בכך, וכמו שביאר בזה החזו"א באמו"ב לענין מדת הבושה, עי"ש.

סיכום הדברים

יש לשרש לעצמו שכל אחד יכול, ומי שמסתבך הוא עוד יותר יכול, כי הוא כבר מסתבך, וכמו שלמדונו הגדולים, שלהסתבך ולא לדעת זה "התורה" וזה "העמל התורה", וכפי שכל אחד נוכח לדעת.

ויש לזהר מהטעיית היצר שמראה לו פנים למה איננו יכול להתקדם בסוגיא, ולמה לא הולך לו וכיוצא בזה, ומוסיף לו הסברים למה בסוגיות ההם הוא הצליח וכעת לא. וצריך לחדד לעצמו את הידיעה ואת הגאווה, ואין זה נקרא גאווה, וכמו שביאר מרן החזו"א זללה"ה שמי שידע וחושב שאינו יודע, הוא שוטה, זה לא נקרא ענוה.

אמנם צריך לדעת שהוא רחוק ממה שהוא צריך לעשות, ואין שום סיבה שיתגאה במה שכבר הגיע, אבל אין זה סיבה לחשוב שאין הוא מבין את ההבנה האמיתית שלו בתורה.

ד. נקודות מעשיות

א. כל אחד יסדר לעצמו קבלות לפי תכונתו, כגון לכתוב כל יום מעט בפנקסו, או לכל הפחות ד' או ה' ימים כל שבוע, וכן ברציפות הלימוד ב' וג' ימים בשבוע, וכן בהגבלות מי במיעוט תענוג ומי במיעוט שיחה ומי בשינון המשנה ומי בתפלה, ולא לטפס גבוה אלא קבלות קטנות לפי מקומו ושעתו, ובמשך הזמן יעלה יותר על ידי זה. ואין להמציא הנהגות חדשות, אלא הדברים הידועים הם הרצויים לפניו יתברך שמו, ואין לעשות רצונו לפי מיעוט שכלינו, ולהמציא רעיונות חדשים לעשות נחת רוח לפניו, למה הדבר דומה לילדים שעושים על דעת עצמם בבית הוריהם שינויים וחדושים וסדרים בכוונה לסייע ולהיטיב להוריהם ובדרך כלל גורמים רק קלקול וצער.

לא יקבל על עצמו דברים שגבוהים ממנו רק דברים שקרובים לשמירה בקלות, אלא שאם לא הקבלה יצטרך להלחם בכל פעם, ועל ידי הקבלה ידע היצר שזה לא בא בחשבון, דוגמא לדבר ביום תענית ציבור שאין צריך התאפקות מתאות האכילה כי יודע שזה לא יתכן היום. - לזכור להדגיש בלי נדר.

ג. קבלה לתקופה קצרה היא גם כן רבת הערך, כי תכלית האדם אינה בסוף ימיו, אלא כל תקופה קצרה טובה זוכה בה לעולם הבא שבנה לעצמו מהתקופה הזו, ולכן אם מרגיש שיכול לעמוד בזה רק תקופה קצרה, לא יזלזל בחשיבות הענין, כי תקופה קצרה וכל ימי חיו שוין בערכו והחסרון רק בכמות.

להתחזק נגד הבעות תמיהה של אחרים

א. כשמחליט להשתנות בהתמדה ובמיעוט שיחה וכיוצא בזה יבהיר לעצמו שלא ימנע מפני הבעת תמהון או דבר זלזול של כל מי שיהיה, ולא יחפש להסתיר הדבר ולהראות כמקדם, וכלשון מרן החזו"א זללה"ה חזק נא בן אדם חזק ולבש אומץ חגור מרץ והוי שקוד ללמוד הלכה, ומה נחשב מחשבת בן תמותה בשר ורוח כחלום יעוף, ולמה תכנע מראות עיניו, ולמה לא תכנע מכלימת עולם המאיימת עליך, (ומי שחושש שתפריע לו תגובת הלצים וצריך סיוע לחיזוק רוחו, יקח פיסת ניר וירשום לעצמו מה עלולים לומר לו על חיזוקו, ויחשוב לעצמו וכי בגלל זה אמנע מלהצליח, וכשיגיעו לאזניו המימרות האלו ילעג להם כי כבר ידע אותם והכיר מקור הילדות שבהם).

לשמוח בתורה בטהרתה בלא כבוד

לשמוח במצוה טהורה ובחידוש טהור שלא היה לו הנאה של כבוד מזה, שהחילוק בין בגד נקי לגמרי ובין בגד שיש עליו רבב אחד קטן, הוא כיתרון האור מן החושך, לשמוח בעלבון של מצוה בעלבון של עמידה על הטעות, ועל זה נאמר אם נבלת בהתנשא, כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו שמתנשא.

לחטוף כל רגע של ת"ת לפחות כמו לולב וגמ"ח, ולהאמין שבכל תיבה בונה עולמות וזהו העולם הבא שלו, כמו שביאר בנפה"ח ש"א פ"א שאת העולם הבא עושה האדם כעת במעשיו, ולעורר את הרגש לכל רגע כמו שהיה אצלו בילדות ובבחרות.

הסתכלות כללית

לשפוך שיחו לפני קונו בכל צער ועגמת נפש ולבקש להתעלות יותר בכח לב נשבר, ובכל בקשה פרטית קטנה שבשעת קריאתו הרגיש שהוא מבקש בהרגשת בטחון גמורה, בדרך כלל יראה בחוש התוצאות הטובות, ואין זה עין תפילה שמצפה לקבל בזכות תפלתו.

בזמן נסיון יזכיר לעצמו לפני מי אתה עומד, ומהו רצונו ממך כעת, ועל ידי זה יתגבר נגד הבושה והעצלות.

ינצל העלבון והרגשת נחיתות לתפלה בכונה ולשמוח ביסורים, ויהא לו רק רווחים מזה. - באופן מעשי ירשום לעצמו עלבונם ויתבונן בו אחר כמה ימים.

לזכור ולהרגיש ולהאמין כאילו בא אליו נביא לאמר אתה הוא האיש אשר בחר בך ד' ושמח בתורתך וכל מעשיך פועלים נוראות בעולמות העליונים.

יחפש לקדש כל מעשיו גם הגשמיים לדבר מצוה.

לא יחליט להתיאש קודם שיתבונן, ויחשוב תמיד אם אפשר למשוך עוד מעט, כי ישועת ד' באה תמיד ברגע האחרון.

מצוה גוררת מצוה, וכל דבר קטן הוא גלגל שקובע את ההמשך, ולכן יתייחס לכל פעולה קטנה טובה ויתפסנה כי היא גוררת מצוה גדולה, וכן להיפך ח"ו.

בכל ספק שצריך החלטה יתבונן מהו ריוח לשמים והוא יישר אורחותיו.

אין להחליט מהו רצון השם על פי סימנים, כי הרי ראינו שלפעמים בגלל שהצדיק את עצמו מדקדקין עמו, והיסורים עוזרים לאדם להכנע ולהתבונן במה שכבר כתוב בתורה, ומה שיבין כעת שגם לולי היסורים היה צריך לדעת שזה אינו הגון, זה יתחזק לקיים.

לדאוג לאחרים

סגולה להרגשה טובה להציב לפניו מטרה לדאוג לאחרים, ואין הכוונה להיות עסקן, ולא להרגיש מדריך ומלמד ולא לתת לחבירו הרגשה של תלמיד, אלא לחשוב על חבירו למשל לקבוע עמו ללמוד איזה זמן אפילו שעה אחת בשבוע, או לסבב שאחר ילמד עמו כך, וכן להתפלל עליו, ולומר לו מילה טובה. דבר זה מועיל בדרך הטבע שאין אכזבות אישיות, ובדרך שמים בשכר המצוה.

לשים לב לקבוע קצת לימוד עם צעירים, וכבר הבטיח מרן החזו"א זללה"ה שבסייעתא דשמיא ישרו לו הפסד הזמן בהצלחה יותר בזמן שלומד לעצמו.

ה. כל אחד "עד" בעצמו על מטרותיו בעולמו

ענין נוסף המסייע אף הוא להתבוננות הנכונה על מצבו, מתוך דברים ששמענו מהרב זללה"ה פעמים רבות והדברים מופיעים במכתבי התעוררות:

"אדם יכול לדעת את כל סוד העולם מעצמו, יכול להעיד שראה בעצמו את כל מטרת העולם, ובשביל מה הוא נמצא כאן, מבלי שיצטרך לשמוע מאדם אחר".

ונמחיש הענין:

בחור נמצא בישיבה ורוצה ללמוד ופתאום הוא עוזב לרגע, נשאל אותו: האם אינך רוצה ללמוד?, הוא ישיב: חס וחלילה! אני רוצה ללמוד כל הזמן, נשאל שוב: אם כן מי הפריע לך ללמוד? מישהו הפריע לך?, מי הוא זה שהפריע?, אתה הרי רוצה, רוצה באמת, כי את עצמך אתה בודאי מכיר, ואתה יודע בעצמך שאתה רוצה.

הוא הולך להתפלל, אתה רוצה לכוין בתפילה? בודאי שהוא רוצה, ולבסוף הוא מכוין אולי באחוז קטן מהתפילה, מי הפריע לך להתפלל, לא הצלחת, חלמתי, הרי אתה מאמין שאתה מדבר עם הקדוש ברוך הוא, מאמין באמת, וכי אם היית רואה אש לפניך גם כן היית חולם, אתה יודע הרי כמה החלטת שעכשיו אתה מכוין, אתה יודע גם כמה אתה מרויח על כל מילה בכוונה, וכמה אתה מפסיד מחוסר כוונה, הכל אתה יודע ומאמין באמונה שלימה.

ולא רק שהוא מאמין הוא גם משקיע רבות בשביל זה, הרי היה לו כל כך קשה לקום ובכל זאת קם, וכמה שעות רבות שהשקיע בלימודו בגלל שבאמת מאמין, והדברים שהפסקתי ועשיתי שלא כהוגן, נעשו עם הידיעה שאקבל עונש על כך, ושאיני מאוד מאוד לא רוצה את זה ואצטער על כך, וכואב לי ואני מתחרט.

והדבר חוזר על עצמו - - -

עושים פעולות שהשוטה הגדול ביותר לא היה עושה בכגון הפסדים שכאלו בעניינים גשמיים, ואילו אנו כואבים את העניינים הרוחניים הרבה יותר מעניינים גשמיים, ועם זאת ... אנו מוכנים הרי להקריב את כל הגשמיות שלנו בשביל הרוחניות, ואילו כאן בשביל "כלום" עושים דברים שאילו ידענו שהפסדנו עבורם עשר אגורות היינו נמנעים, וכאן, זהו גן עדן או גיהנם, ואנו עם ידיעת הכל עושים הכל להיפך, משתדלים ורוצים ובוכים וחוזרים.

מה קורה כאן?, אני כל כך רוצה, וכל רגע אני יכול לעשות את הטוב ביותר שאני מאמין בו, ואף אחד לא הפריע לי לעשותו, וגם כאשר עברתי יכלתי שלא לעשות כך, - אלא מאי יש כאן כח פנימי בתוך השכל... - מי הוא זה שכל כך רוצה לצער אותי, מי הוא שכל כך רוצה למנוע בעדי, ואני כל כך רוצה לנצח אותו ולא מנצח אותו.

אלא מאי יש כאן כח מלאכי שנמצא בתוכי ובכוחי לנצחו!, יש אתגר בחיים, יש מי שרוצה להכשילני, ואין בכוחו להכריחני, והוא נמצא מבפנים, בתוכי, יש פה תעלומה.

להכיר תכונותיו ולעשות גדרים בהתאם

יצר הרע דומה לזבוב ואינו מתיאש גם אם גרשוהו פעמים רבות, ועוד דומה לזבוב שאינו מבהיל את האדם לפחד ממנו, שאינו אלא מגרד פה ושם ומונע שלות הנפש, כך גם בענין הדיבורים אינו נותן לחשוב שעל ידי זה לא ילמדו כלל, אלא רק נגיעה פה ושם, וההמשך מגיע ממילא, כיון שכח התורה דורש התמסרות, ואינו מועיל בקרעים אפילו של שינה וכל שכן של דברים בטלים, אין פטנטים להגיע להתמדה בקלות, וכמו שאין הבשר מתבשל במים קרים, כך אין האדם משתנה בלא שייגע וימית את עצמו.

כל אדם יש לו תכונות שלו, ואי אפשר לחקות אחרים שמדברים וגם לומדים או שאוכלים וגם לומדים וכיוצא בזה, אלא צריך להכיר את תכונותיו ולעשות לעצמו גדרים שמתאימין להכניע יצרו, ואתה חוננת במדות טובות ובנעימות, ואתה נוהג כך גם עם היצר הרע, עליך להתחזק בגדרים מגבילים לאט לאט, תקבל עליך בל"ג למשך שבוע ימים שלא לדבר בשעה הראשונה של הסדר, וכן בחצי שעה האחרונה, ולשנן הגמרא של הסוגיא בפה בקול כמה פעמים במשך הסדרים, אפילו בלא חידוש, ולפי התוצאות תקבל על עצמו לעוד שבוע, וכיוצא בזה, תחדש את שינון המשנה שזה מסייע גדול להתמדה, ואל תתיאש מההפסקות, כי כך היא דרכה של תורה בדורנו לצערנו, תבקש בתפלה באופן פרטי על כל יום ועל כל סדר, בין בשמונה עשרה בין ביהי רצון ולא בזמן התפילה, וכיון שיראתך קודמת לחכמתך תורתך תתקיים, בהצלחה ובשמחה.

האדם יכול לדאוג מעצמו את כל סוד העולם

ובאמת מי שכבר טעם טעם הלימוד, הרי הוא עד בעצמו לכל סוד העולם, ואינו יכול לומר שלא ידע או שאינו מתאים לו, שכבר ראה את כח התורה ומרגיש שזה משנה אותו לטובה.

הלומדים לא צריכים להאמין לאף אחד, יודעים מעצמם שמכח לימוד של תוספות, פתאום רוצים טוב, מה שלא נעשה משום ענין אחר, ובלי שום שיחות חיזוק, לימוד אחד ופתאום רוצים אחרת.

גם מרגישים את כח היצר הרע שמחפש תמיד להפיל את האדם, ויודעים שזה מלאך הפועל בקרבו ונותן בו כח פנימי ופועל בתוך שכלו להכשילו, ומה הענין שלו בזה להכשיל את האדם נגד רצונו, ומזה רואים את כל סוד העולם, שהוא תלוי במעשה

האדם, ולכן נברא כח מלאך מיוחד, שינסה להכשילו, והאדם רוצה ורוצה וכל הזמן מפריעים לו.

גם יש להתבונן איך שהיצר הרע אינו מתייאש ואינו מוותר על כל דבר ואפילו קטן, כיון שהוא הרי אין לו יצר הרע ויודע את הערך האמיתי של כל דבר קטן, וגם שעל ידי נפילה קטנה מצליח ח"ו יותר מכך שעבירה גוררת עבירה, וכל פעולה קטנה מחזקת כוחו על פני היצר הטוב, ובדרך כלל אדם שנכשל בדבר גדול יתבונן מה הביא אותו לכך, וברוב פעמים היה לפני זה איזה חטא שהוא היה אשם בו, שזה גרר אותו לעבירה גדולה יותר, שלא מרצונו, מכח עבירה גוררת עבירה.

ו. חכמת העצל

במשלי פרק כ"ו מתואר פעולותיו ומחשבותיו של העצל "אָמַר עֵצֶל שְׁחַל בְּדַרְךְ - אָרִי בֵּין הָרְחֻבוֹת, הַדֶּלֶת תִּסּוֹב עַל צִירָה - וְעֵצֶל עַל מִטָּתוֹ, טָמֵן עֵצֶל יָדוֹ בַּצִּלְחַת - נִלְאַה לְהַשִּׁיבָה אֶל פִּי".

והכתוב מסיים על כך "חָכֵם עֵצֶל בְּעֵינָיו - מְשַׁבְּעָה מְשִׁיבֵי טַעַם".

העצל חושב את עצמו לחכם יותר משבעה חכמים גדולים, שטוענים לו דברים של טעם, מבואר כאן בפסוק שהעצלות מביאה את האדם לחשוב שהוא באמת צודק במעשים שהוא עושה מחמת עצלותו, העצלות יכולה לשכנע את האדם לחשוב שהוא חכם ומבין יותר טוב, העיקר שלא יצטרך להתגבר על עצלותו, הוא לא מרגיש שהוא עושה מחמת עצלות, אלא מרוב חכמה משום שהוא מבין אפילו יותר משבעה משיבי טעם, והפסוק מגלה, שכל טענותיו ותירוציו המחוכמים הכל מגיע מכך שהוא "עצל", רק מכח הרצון לנוח ושלא להתאמץ.

ובמדרש (מובא בילקוט שם)¹⁶: באים אל העצל ואומרים לו: לך לעירו של רבך ללמוד תורה, והוא משיב: יש 'שְׁחַל' בדרך ואני מפחד ממנו, אומרים לו הלא רבך כבר נמצא

¹⁶ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסא, אמר עצל שחל בדרך, שבעה דברים אמר שלמה בעצל, כיצד, אמרו לעצל הרי רבך בעיר לך ולמוד תורה ממנו, והוא משיב אותם מתירא אני מן הארי שברך שנאמר שחל בדרך, אומרים לו רבך בתוך המדינה עמוד ולך אצלו, אומר להם מתירא אני שלא יהא ארי בין הרחובות שנאמר ארי בין הרחובות, אומרים לו הרי הוא בתוך

בתוך העיר, וכבר אין ממה לחשוש, והוא משיב: בכל זאת אני חושש שיהיה אריה בתוך העיר בין הרחובות, אומרים לו: הרי הוא כבר ממש קרוב אליך, והוא אומר להם: "אִמָּר עֲצֵל אֲרִי בַחוּץ 'בְּתוֹךְ רְחוּבוֹת' אֲנִי צָח", (שם פכ"ב) וכשאומרים לו: הרי רבך כבר נמצא אצלך בתוך הבית, והוא משיב אבל אולי הדלת אצלו נעולה, ואז הלכתי לחינם, וכשאומרים לו: אין לך ממה לחשוש כלום, רבך כאן בבית והדלת פתוחה, הוא אומר אין זה משנה אם הוא נמצא או לא נמצא אני רוצה עוד לישון, תעזבו אותי.

בטענות הראשונות הוא היה בטוח שהוא צודק, ופשוט לא מבינים אותו ולא מתחשבים בו, אבל הפסוק מעיד שגם בסוף כשנגמרו התירוצים נשארת התגובה תעזבו אותי.

לחפש ולחקור את הטעויות שמחמת העצלות

"חכם" עצל בעיניו, הוא עצל, והוא בטוח שהתשובות שהוא עונה הם מחכמה, והם מיישבים ומצדיקים את הנהגתו באמת, והדברים מצויים בכותלי בית המדרש פנימה, זה לא התכונות שלי, וזה לא החברותא המתאים לי, ואין הסוגיא נוחה לי, וזה לא לפי

ביתך, אמר להם אם אני אלה אצלו אני מוצא את הדלת נעולה, אומרים לו פתוח הוא שנאמר הדלת תסוב על צירה, לסוף כשלא היה יודע מה להשיב אומר להם הדלת פתוח או נעול מבקש אני עוד לישון מעט שנאמר עד מתי עצל תשכב, עמד לקום משנתו בבקר נתנו לפניו לאכול והוא מתעצל ליתן הפת לתוך פיו שנאמר נלאה להשיבה אל פיו, ואיזהו השביעי מחורף עצל לא יחרוש ושאל בקציר ואין, א"ר שמעון בן יוחאי כל מי שאינו למד תורה בנערותו מבקש ללמוד בזקנותו ואינו יכול לכך נאמר ושאל בקציר ואין. ע"כ.

ובל"א במדרש פרשת ניצבים "רבנין אמרי ז' עצלים הם, ועצלן של משה רע"ה גדול מכולם, אמ' שלמה חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם, אמר' לעצל, לך ללמוד תורה מעיר לעיר, אמר להם מתיירא אני שלא יהא ארי בין הרחובות, שנא' ארי בין הרחובות, א"ל והרי חכם יש לך בבני עירך, אמ' להם ארי בחוץ, א"ל והרי חכם קרוב לך, צא ללמוד תורה ממנו, אמ' להם בתוך רחובות ארצח, אמרין ליה הרי הוא בתוך הבית, אמ' להם אם הולך אני אמצא את הדלת שלו נעול אני אחזור ובא, א"ל פתוח הוא, שנא' הדלת תסוב על צירה ועצל על מטתו, לסוף שלא היה יודע מה להשיב, אמ' להם אם הדלת שלו פתוח או נעול, מבקש אני ליישן עוד מעט, שנא' עד מתי עצל תשכב, עמד משנתו בבקר נתנו לו לאכול והוא מתעצל לתת לפיו, אמ' שלמה עד היכן הוא עצלות, שנא' טמן עצל ידו בצלחת נלאה להשיבה אל פיו, רבי יוסי ב"ח ורבנין, אחד מהם אומ' כצלוחית של דבש נותן ידו לתוכה ונלאה להשיבה אל פיו, וחבירו אומר נותן ידו לתוך הקדירה ונכית ידו והיה עצל להשיבה, ואין צלחת אלא קדירה, שנא' הקדשים בשלו בסירות ובדורים ובצלחות, אמר משה איני אומר לך שתלך ותלמוד מעיר לעיר ולא משכונה לשכונה ולא מחצר לחצר ולא מבית לבית, אלא כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבבך לעשותו, מפך ללבבך מלא הסיט.

הראש שלי, וכהנה רבים רבים, כידוע, אבל החידוש כאן, שהאדם הזה בטוח שהוא הצודק ולא עמדו על תכונותיו ועל בעיותיו, וכמו שהפסוק מעיד שהעצל מרגיש את עצמו יותר חכם.

"ואולם אם תשאל את פי העצל, יבוא לך במאמרים רבים ממאמרי החכמים, והמקראות מן הכתובים, והטענות מן השקל, אשר כולם יורו לו, לפי דעתו המשובשת, להקל עליו ולהניחו במנוחת עצלותו, והוא איננו רואה שאין הטענות ההם והטעמים ההם נולדים לו מפני שיקול דעתו, אלא ממקור עצלותו הם נובעים, אשר בהיותה היא גוברת בו, מטה דעתו ושקלו אל הטענות האלה, אשר לא ישמע לקול החכמים ואנשי הדעה הנכונה. הוא מה ששלמה צווח ואומר "חכם עצל בְּעֵינָיו - מְשַׁבֵּעָה מְשִׁיבֵי טַעַם", כי הַעֲצָלָה איננה מְנַחַת לו שיהיה אפילו חש לדברי המוכיחים אותו, אלא יחשוב הכל לתועים ושוטים והוא לבדו חכם" (מסילת ישרים פ"ו).

וזה נוגע לנחפשה דרכינו ונחקורה, כל אחד מסודר לו הדברים, היצר הרע לא אומר לו תעזוב את הלימוד, אבל היצר הרע מדמה לו במבט שטחי שהוא בערך בסדר, וככה מרגיע אותו, בשביל עד שלא יחשוב ויתבונן עם עצמו באמת, הוא מסודר בינתיים.

וכמובן, האדם מתעצל לחשוב, וכמו שכתב מרן החזו"א זללה"ה שלפעמים העצלות גורם לתנועה ולמרץ, האדם רודף אחר תאותיו, ואיזה קול פנימי דופק וצועק לו, לא, זה לא בסדר, והוא מתעצל לחקור ולחשוב מה הקול הפנימי הזה מעורר אותו עכשיו, וממשיך ברדיפתו במרץ מתוך עצלות לעצור ולהתבונן¹⁷.

האדם מתעצל לחקור מה אינו כשורה אצלו, ומה "הוא" צריך לשנות.

סוף דבר: אחד העיקרים היותר נחוצים הוא להחדיר הידיעה, שצריך להתבונן, שלא נשלה את עצמנו שהתירוצים שהורגלנו ליישב לעצמנו הם באמת תירוצים, אלא לדעת שזה ממידת העצלות, עצלות הגוף להתגבר ולפעול, או עצלות המחשבה להתבונן מה לא בסדר.

¹⁷ וז"ל בקוב"א ח"א אגרת ג' "והננו עומדים על מדת העצלות התופסת מקום מכובד בין מדות המְשַׁחֲתוּת, העצלות מְשַׁחֲרֶצֶת על פֶּר נֶרְחָב, על המחשבה ועל התנועה. לפעמים אפשר למצוא את העצלות לגורם לתנועה ולמרץ, כשהתנועה טבעית למלא תְּאֻתּוֹ חֲשָׁקוֹ וּמְתָקוֹ, וְשִׁמְהָ בְּחִבּוֹן לֵב דּוֹפֵק פֶּקֶפֶק וְלֶחֶשׁ בְּאָזְנוֹ: לא ! לא ! משהו שלא בסדר. אבל העצלות מְעַרְפֶּלֶת שלא יוסיף פֶּחַ להכריז מלחמה נגד בחירת נפשו הזדונית". עכ"ל.

ובמכתבי התעוררות חלק א' פרק ב' מכתב ו', "והעצלות יותר מכל המידות היא משוללת מציאות, כי לעולם האדם בעל מרץ לאשר אוותה נפשו, ואין העצלות אלא עצת היצר ותו לא, וכתוב אמר עצל ארי בדרך וגו', כלומר העצל חושב כי ארי בדרך ובאמת אף שועל אין שם, (ואדרבה ארי שלא בדרך), ר"ל כי העצלות רק דמיון ותו לא, ובמעט עוז לחגור מלחמה הנצחון בטוח, העצלות תעלם כליל והמרץ יקח מקומה, וזו נחלתם של אלו שנוח להם שנבראו".

ז. סיכום הדברים

א. הדרך לבנין חיים של שלימות, קרובה מאוד אצל כל אחד, אלא שהיצר מראה פנים כאילו יש כאן איזה "מלחמה", ומי שמשכיל שלא להתייחס אליו, יכול לגדול בקל. ב. טענותיו של זה שנמנע מלהשקיע, בדרך כלל מופרכות מיסודן, אם רק יתבונן, לעצמו באמת.

ג. כל טענות היצר הרע אפילו הנראות לאדם הגיוניות ביותר, כבר היו לעולמים, וזה גרם לרוב רובם של הבני תורה לעצור באמצע דרכם, והאמת שאין בהם ממש, אלא כך נבראו נסיונות האדם, שלא יראה את פתרון הבעיה.

ד. לזכור שמה שמצייר בדמיונו שכשלא תהא הפרעה זו ועיכוב זה יתחיל לימודו והנהגתו כשאיפתו, זוהי טעות והפסד החיים, כי אין זמן כזה בדרך כלל, ובכל עת נדמה ערפל המעכבים, ולכן יחליט מיד שעתה הוא הזמן, ומיד שיתחיל יתפזר הערפל ויראה נכוחות, ואף אם חושש שהתחלה זו לא תחזיק מעמד, הרי כל זמן קצר בהתעלות הגיע בו לתכלית החיים ובנה בו את העולם הבא שלו, וכמו שנתבאר במקו"א.

ה. לעתיד לבא כשתתגלה האמת בעולם, יראו כל אותם אלו ש'פחדו' מן היצר, היאך הנחילו לעצמם, מרצונם, שני גיהנם, לחינם.

